

Mlaš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 10

V Celovcu, dne 6. marca 1958

Cena 1.50 šilinga

Za enakopravnost

„Avstrijski državljani slovenske in hrvaške narodne skupine na Koroškem, Gradiškem in Štajerskem uživajo iste pravice na osnovi enakih pogojev kakor vsi ostali avstrijski državljani vključno pravico do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem jeziku.“

tako pravi prvi odstavek člena 7 avstrijske državne pogodbe in nadaljuje v 4. odstavku, da imajo člani teh narodnih skupin

pravico soudeležbe na kulturnih, upravnih in sodnih upravah tega ozemlja kakor drugi državljani.

To so enoumni stavki, ki utemeljujejo pravico naše narodne skupine na lastno kulturno in upravno bitnost. Ti stavki pomenijo po svoji pravi vsebini konec dosedanje še vedno poldredneješke, fevdalne dobe, ko je veljal Slovenec za državljana druge vrste in mu je bil zabranjen dostop do višjih služb deželne uprave. Ta člen državne pogodbe je postal del avstrijske ustave in so nanjo zapriseženi državni predsednik, zvezni kancler in ministri.

Ta stavek postavimo zato na čelo pregleda rezultatov nedeljskih občinskih volitev. Nedeljske številke povedo v svojem bistvu, da je ostalo jedro slovenske narodne družine neokrnjeno. Slejkoprej zavedni del naroda zastopa v okroglo 30 občinah našega ozemlja pod tem ali drugim imenom slovenske politične skupine, okroglo 70 občinskih odborov bo imelo pri svojem soodločevanju v občinski upravi pred očmi tudi slovenske kulturne interese in bo oskrbelo za gospodarsko in socialno dobrobit našega človeka. Ti krajevni mandatarji pa morajo postati tudi osnova nove naše politične aktivnosti in razgibanosti, ki jo nujno in brezpogojno narekuje naš narodno-politični položaj. In ker smo bili zaradi naše narodnosti — sicer po krivici — tudi gospodarsko zapostavljeni, je tudi naš gospodarski napredek, naša enakopravnost na tem področju odvisna od naše sposobnosti, da si v strnjeni povezanosti te pravice priborimo. Le pred našim številom in pred našo trdno voljo bodo imeli spoštovanje.

Avstrijska republika je v znamenju neomejenega gospodarstva obeh političnih strank, kar nekateri označujejo naravnost za diktaturo. To stanje nedvomno mrtviči politično življenje v državi, ker mu manjka stvarna kritika. Vsi važni sklepi javnega življenja se prečeta v resnici le v klubih obeh strank in se tam rešujejo. Deželni zbori in državni zbor so samo še formalna sankcija že prej odobrenih zakonov. V senci te čudne politične „demokracije“ so se vse male stranke in skupine brezpogojno obsojone na nazadovanje in životarjenje. Tudi te volitve so se vršile v znamenju proporca avstrijske Ljudske in Socialistične stranke in je zato za njihove rezultate slehern drug komentar odvišen. Za nas koroške Slovence pa morajo te občinske volitve postati izhodišče novega čvrstega političnega hopenja. Komunistična in liberalno-nacionalna Freibeitsspartei hirata in usihata spriču tega proporca od volitev do volitev in sta v teku desetletja utrpeli trikratno število volilcev slovenskih list.

Slovenska politična izjava pri volitvah pa je najčistejši narodni idealizem in slovenski volilci so junaki narodne zvestobe. Ta čudoviti idealizem terja našo podvoje-no aktivnost in požrtvovalnost.

V zadnjem času je opazovati v avstrijskem javnem življenju zelo opasen razvoj okoli našega narodnega problema. Pred dobrim mesecem smo bili pričre svojevrstnega komentarja nemško-nacionalnega reporterja v avstrijskem radiu, ki je v svojih vprašanjih in ocenah očitno kazal mržnjo do vsega slovenskega. Graška „Kleine Zeitung“ se trudi, da zanese v naše narodne probleme državno-politične poglede in tako osumi manjšino državljanske nezanesljivosti. Najbolj zlohoten pa je prispevek sicer ugledne liberalne dunajske „Die Presse“ k našemu vprašanju v dneih, ko so se na Dunaju pričeli avstrijsko-jugoslovanski razgovori. V tem članku očita dopisnik narodnim delavcem iredento, opisuje „šolstvo, v katerem se morajo otroci 80.000 nemških staršev izmenoma vsake pol ure učiti predmete v slovenskem in nemškem jeziku.“ Višek obrekovanja pa je trditev, da se naši duhovniki v več sto primerih branijo sprevido-

Ocena volilnih rezultatov

Občinske volitve so za nami. Slovenci smo tokrat šteli z ozirom na krajevne razmere pod različnimi imeni na volišče. Tu in tam smo iskali tudi povezavo z vladnima strankama. Taka povezava se je dobro obnesla na Radišah in v Ledincih. Brez dvoma sta oba dokaz, da je sodelovanje možno povsod, kjer je tudi na drugi strani dobra volja. Mogoče ravno ta dva slučaja tako jasno dokazujeta, da pri Slovencih krajevno ni načelnega nasprotja do katerekoli vladne stranke in da v krajevnih prilikah pač odločajo stvarni odnosi v prid enih ali drugih.

Če trezno pregledamo položaj, tedaj smemo z vso resnostjo ugotoviti, da smo se Slovenci dobro držali, ponekod smo napredovali pod enim ali drugim imenom, ponekod smo tudi par glasov zgubili po krajevni zaslugi ali po krajevni krivdi. Pač pa ne smemo prezreti enega dejstva; kdor je oddal glas slovenski listi, je dokazal, da se ne ustraši te ali druge grožnje, on je glasoval za enakopravnost obeh narodov v deželi. Po pregledu izvoljenih kandidatov smemo Slovenci z izidom volitev biti povsem zadovoljni, imamo lepo število svojih mandatarjev, pa tudi na večih listah ene in tudi druge vladne stranke so naši ugledni možje. Imamo pred očmi ravno radiški slučaj. Da so volilci v dveh oblikah dali izraza svojim pogledom ni bilo napačno, mogoče bi tudi v Bičovsu bolj odrezali, če bi se poslužili iste poti.

Nočemo prezreti tudi dejstva, da so v Sečah, Št. Jakobu in drugod nekateri „kristjani“ šli proti krščanski listi in sledili drugemu navodilu. Naglašamo še, da volilci dobro upoštevajo delo župana v pretekli periodi. Videli smo na Blatu, da je zgledno delo dosedanjega župana Čerčerja prineslo naši listi kar 100 novih glasov in je le malo manjkalo, da ni dobil absolutne večine v občini. Videli smo v volitvenih poročilih številčni napredek v Galiciji in drugod, kar dokazuje, da se domačini v polni meri zavedajo svoje lastne vloge v občini. V Globasnici je prav gotovo samo neugoden slučaj kriv, da so zaradi nekaj glasov izgubili en mandat, sicer pa bo bodočnost dokazala, kako se bo zadeva iztekla. Da so Plajberžani postavili svojega moža ali svoje možje, pa nas je vse razveselilo in najbolj verjetno pa nje same.

Tam, kjer so bili domačini na mestu, imamo beležiti dober uspeh, kjer pa teh ni bilo, tam seve je tudi uspeh izostal, ker nimamo uslužbencev v centrali, ki bi stali

v vanja umirajočih v nemškem jeziku in da z izgovorom, da ne znajo nemški, nočejo nemško razlagati umetnosti svojih cerkva. Pri neki slovenski sestri pa da so našli cel kovček propagandnega materiala iz Jugoslavije?

Ti in slični pojavi zastrupljanja avstrijskega javnega mnenja so se stopnjevali že tako daleč, da postaja narodni problem dežele skoroda nerešljiv. Edinstveni trenutek, ko bi Avstrija zamogla pozitivno reševati zanjto zgodovinsko že tolikrat usodno vprašanje nenemških narodnih skupin v okviru svojih meja, utegne biti zamujen. Da je rešitev tega vprašanja tokrat celo ustavno zajamčena, je pri tem usodnega pomena.

Novo politično razdobje do prihodnjih deželno-zborskih volitev bodi za nas v znamenju razjasnjevanja in pojasnjevanja določb člena sedem avstrijske državne pogodbe.

Pri tem naj nas vodi dejstvo, da ga na našem podežlju ni nikogar, ki bi ne želel zase in za svoje otroke popolne enakopravnosti z nemškimi sodržavljani. To in nič manj jamči državna pogodba nenemškemu predele dežele. In to pojasnilo ljudstvu smo dolžni kot Slovenci in avstrijski državljani.

volilcem pred volitvami na razpolago, kakor je to pri drugih strankah.

Ne razumemo pa okrajnega glavarja v Celovcu, če prišteva na eni strani vse glasove na SPOe listi za socialistične, na drugi strani pa ga boli glava zaradi krajevne povezave s Slovenci.

Načelo se nam zdi pravilno, da so pod krajevnimi prilikami tokrat iskali Slovenci najbolj primerno povezavo.

Volilni rezultati za vso deželo so naslednji:

Socialistična stranka (SPOe): 99.243 glasov (49,6 odstotkov oddanih glasov);
Ljudska stranka (OeVP): 42.753 glasov;
„Stranka svobode“ (FPOe): 21.790 glasov;
Povezava (OeVP in FPOe): 29.303 glasov;
Komunistična stranka (KPOe): 2.660 glasov;
Ostali: 580 glasov.

Izidi po občinah, kjer smo Slovenci nastopili samostojno (v oklepaju mandati):

	Slovenska lista	SPÖ	ÖVP	FPÖ	Razne liste
Bela	208(2)	809(9)	239(2)		
Bekštanj	244(1)	1540(9)	1136(7)*		
Bistrica, Pliberk	254(3)	582(7)	154(2)	74(1)	
Bistrica, Rož	85(0)	651(7)	359(4)*		
Blato	347(5)	206(3)	*206(3)*		
Loga ves	224(2)	311(3)	331(4)		189(2)
Dobriča ves	151(1)	1402(10)	814(6)	82(0)	
Galicija	84(1)	463(7)	242(3)		
Globalnica	247(3)	197(3)	316(5)		
Hodiše	88(1)	400(7)	170(3)*		
Kotmara ves	136(1)	489(6)	345(4)		
Libuče	107(2)	364(7)	137(2)	52(0)	
Škofiče	122(2)	525(8)	152(2)	54(0)	
Medborovnica	48(0)	354(6)	176(3)		
Št. Jakob, Rož	383(3)	1119(9)	556(4)		176(1)
Sele	162(4)	279(6)	57(1)		
Škocijan	208(1)	776(7)	476(4)	141(1)	
Šmarjeta, Rož	69(1)	304(6)	151(3)	55(1)	
Slovenji Plajberk	84(3)	81(2)	62(2)		55(2)
Svetna ves	92(2)	115(2)	174(3)	55(1)	46(1)
Straja ves	39(0)	266(6)	226(6)		
Žitara ves	165(1)	608(7)	254(3)		
Suha	84(1)	347(6)	243(4)	43(0)	
Pliberk	54(1)	222(4)	320(6)	27(0)	
Radiše	99**	51(4)	107(3)		

* V z 1 zvezdico označenih občinah je bila OeVP povezana s FPOe.

** Na Radišah so Slovenci glasovali s posebno imensko glasovnico za nosilca liste SPOe Slovenca Wieserja.

Primerjava z volitvami leta 1954 je težka, ker sta bila takrat OeVP in FPOe povezani v vseh občinah. Socialistom je uspelo število glasov znatno povečati, tako da so se zastavljenemu cilju, to je absolutni večini v Občinski zvezi zelo približali, niso ga pa dosegli. Tudi pri OeVP so zadovoljni z izidom, vsaj tako pravijo, dočim so „svobodneži“ preko mere veselji. Te volitve so pokazale, da v srcih mnogih na Koroškem „tisočletni rajh še živo kljuje“ in da se požvižgajo na obe vladni stranki, ki jih snubita s „cukrčkom“ protislovenske gonje.

Kancler Raab gre julija v Moskvo

Priprave za potovanje v Sovjetsko zvezo

Minulo sredo je zvezni kancler ing. Raab sprejel sovjetskega veleposlanika Lapina, ki mu je predložil predlog moskovske vlade, da bi naj avstrijska vladna delegacija prišla v Moskvo enkrat v mesecu juniju ali juliju tega leta.

Zvezni kancler je, kot poroča poturadna agencija APA, z zahvalo sprejel to sporočilo na znanje in namignil, da bi bilo avstrijski vladi prav, ako bi določili sporazumno datum obiska v tednu od 13. do 20. julija 1958. Veleposlanik Lapin je izjavil, da bo to avstrijsko željo sporočil svoji vladi ter bo takoj po prejemu odgovora spet obiskal

Izvoljeni mandatarji pa imajo sedaj nalogo, da zastavijo vse svoje moči v dobrobit domače občine in da o svojem delu v občini tudi tekoče poročajo. Ker pa ni mogoče po vsaki občinski seji sklicati zborovanja volilcev, ki imajo od svojih mandatarjev pravico zahtevati obračun o delovanju v občinski hiši, je seve naš list na razpolago za taka poročila in naprošamo vse mandatarje, ki so dobili tudi glasove naših volilcev, da se te svoje dolžnosti v polni meri zavedajo.

Upati je, da bodo pri vladnih strankah ta odgovor volilcev razumeli in ne več poskušali na ta popolnoma neuspešen, zanje same škodljiv način, pridobivati pristašev tam, kjer jih ne morejo dobiti.

Našim volilcem, mandatarjem in zaupnikom

Narodni svet koroških Slovencev izreka vsem slovenskim volilcem in volilkam ter volilnim zaupnikom iskreno zahvalo za njihovo zvestobo pri občinskih volitvah. Zagotavljam vam v imenu izvoljenih mandatarjev, da bomo vaše zaupanje opravičili s požrtvovalnim delom. Zvestoba za zvestobo!

Narodni svet koroških Slovencev

Narodni svet koroških Slovencev

V četrtek, dne 20. mārca, se vrši občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev ob pol deseti uri dopoldne. Dnevni red bomo objavili v prihodnji številki.

Politični teden

Po svetu . . .

Moskva hoče masovni miting ministrov

Po treh mesecih propagandnega prepira med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo glede nove vrhunske konference je že izgledalo, da se bo radi nepopustljivosti na obeh straneh ta sestanek odgovornih vrhovnih državnikov g.avnih vešil padel v vodo. Moskva je vztrajala na takojšnjem sestanku vrhovnih državnikov vešil, v ameriškem zunanjem ministrstvu pa so bili mnenja, da bi naj predhodni sestanek zunanjih ministrov pripravil tla za razgovore na najvišji ravni. Moskva pa je ta predlog energično odklanjala ter dolžila ameriškega zunanjega ministra Dullesa, da hoče s konferenco zunanjih ministrov, ki bi se vlekla v neskončnost, preprečiti sestanek šefov vlad. Da se izmota iz te slepe ulice, je končon Washington počasi in previdno začel popuščati. Prevladalo je prepričanje, da je končno boljše iti na mednarodno konferenco, čeprav v njen uspeh dvomijo, kot pa se spustiti v kako novo vojno.

Toda komaj se je posušilo črnilo na vesteh o izjavah zunanjega ministra Dullesa, da on pristaja tudi na sestanek „na najvišji ravni“ brez pripravljalne konference zunanjih ministrov, pa naredi Moskva nekaj popolnoma nepričakovanega: ona predlaga pripravljalo konferenco zunanjih ministrov, toda na tako široki bazi, da je težko videti kako bi moglo naglo in uspešno pripraviti sestanek šefov vlad glavnih vešil. Na to konferenco bi naj bili povabljeni poleg zunanjih ministrov glavnih vešil še zunanji ministri vseh držav članic Atlantskega pakta, Varšavskega pakta, nevtralističnih držav kot Indija, Jugoslavija itd., komunistične Kitajske — in kar je najlepše, Zapadne in Vzhodne Nemčije.

Težko je sprevideti, kako naj taka pisana družba na zares masovnem sestanku ministrov kaj pametnega sklene! V prvi vrsti so ministri vezani na navodila svojih vlad in ne morejo na svojo roko nič odločiti in drugič, bilo bi jih toliko, ki zastopajo različne politične ureditve in nazore, da bi se konferenca neizogibno izpremenila v velikansko mednarodno propagandno tribuno. In v izkoriščanju takih priložnosti so Sovjeti mojstri. Ako je kdo hotel sestanek na najvišji ravni z brezkončnim diplomatsko-propagandnim govorjenjem pokopati v peščeno puščavo praznih besed, to prav gotovo sedaj ni več Washington, ampak Moskva.

Sredi velikega in slovesnega govorjenja iz Moskve o miru pa se je v Sibiriji in severni Japonski dvakrat v minulim tednu tresla zemlja, toda ne zaradi potresa, ampak zaradi eksplozije dveh orjaških vodikovih bomb. Bržkone hočejo sedaj sovjetski znanstveniki in vojaški strokovnjaki najprej preštudirati rezultate teh dveh poskusov in se šele potem naprej razgovarjati.

Razprave o atomski oborožitvi Zpadne Evrope

Istočasno pa tudi v zapadni Evropi teče naprej debata o raznih načrtih o brezatomskih conah v Srednji Evropi, ki jih je sprožil predlog poljskega zunanjega ministra Rapackega.

Odločno se je postavil proti slehernemu „brezatomstvu“ vrhovni poveljnik oboroženih sil Atlantskega pakta general Norstad, ki je v intervjuju na zapadnonemškem radiu dejal, da je za obrambo Evrope neobhodno potrebna oborožitev evropskih zaveznikov, vključno Zpadne Nemčije, z atomskimi bombami, topovi in raketami. Prepoved atomskega orožja v Srednji Evropi bi oropala države Atlantskega pakta edinega učinkovitega orožja proti komunističnemu svetu, meni general Norstad.

Nemški vojni minister Strauß je generalu Norstadu potrdil ter izjavil, da njegove misli odgovarjajo zahtevam vojaške strategije. Kot politik pa je vendarle ubral drugo pot. Izjavil je, da načrt Rapackega v njegovi sedanji obliki ni sprejemljiv za Zpad, ker je preozek. Njegova „brezatomska cona“, ki obsega zgolj Poljsko, Zpadno in Vzhodno Nemčijo ter Čehoslovaško, je premajhna. Predlaga njeno razširitev na Madžarsko, Romunijo, Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo. S tem se je Strauß podal v križni ogenj, kajti pristaši atomske oborožitve mu očitajo, da je podlegel sovjetski propagandi, komunistični tisk pa ga sumi, da je hotel s to po njihovem mnenju „prekomerno“ razširitvijo na hladni način spodnesti Rapackega in njegov načrt. Vendar izgle-

da, da je Straussov predlog naletel na precej dober odmev v nemški javnosti, kajti v povprečnem Nemcu je še preveč živ spomin na vojna razdejavanja, da bi se mogoče sedaj takoj ogreli za žaloge atomskih in vodikovih bomb na svojem ozemlju, ki bi bile vabljiv cilj za sovjetske rakete.

V tem vzdušju, ki vlada od Bonna do Tokia, zato bujno uspevajo želje, da bi le prišlo do posveta vrhovnih državnikov in ustavitve oboroževalne tekme. Zato bodo ministri in diplomati v prihodnjih mesecih precej potova in in stika glave. Ta teden zborujejo v Rimu zunanji ministri Zpadnoevropske unije (šest članic Jeklarsko-žezarske skupnosti in Velika Britanija), prihodnji teden se bodo sestali v Manili, prestolnici Filipinov na Daljnem vzhodu, zunanji ministri Južnovzhodne pacifiške zveze, nekake vrstnice Atlantskega pakta v območju Pacifiškega oceana. Sredi aprila pridejo v Pariz obrambni ministri Atlantskega pakta, da se posvetujejo o opremi evropske vojske z daljnometnimi raketami. V mesecu maju pa se bodo v Kopenhagnu sestali zunanji ministri Atlantskega pakta. Na teh sestankih in konferencah bodo sklopali o atomski oborožitvi in govorili mnogo o miru.

. . . in pri nas v Avstriji

Prerekanje v parlamentu

Je sprožil poslanec „neodvisnežev“ Pfeiffer, ki se že dalj časa zavzema za to, da bi se v parlamentu še več govorilo kot doslej. Naslovil je na vlado vprašanje v katerem zahteva uvedbo mesečnih „govornih ur“ za poslance. Svoj predlog utemeljuje s tem, da ministri pogosto mesce in mesce moče na interpellacije poslancev in navede za primer zadevo nekega „dvornega svetnika v disciplinski preiskavi“. Preiskava se vleče že več let, a minister tudi na vprašanje v parlamentu doslej še ni odgovoril. Pfeiffer je stavil nekatere konkretne predloge za spremembo parlamentarnega poslovnika.

Značilno je, da se vnema za demokratično svobodno razpravljanje vprav pristaš politične skupine, ki ima v svojih vrstah največ ljudi, ki so nekaj vsakega političnega nasprotnika prisilili k molku. Očividno se gre Pfeifferjevi stranki, ki od enih volitev do drugih nezdružno izgublja pristaše, za veliko, a brezplačno propagandno tribuno, kjer bi lahko z godrnjanjem in kritiziranjem delala reklamo zase ter ovirala resnično delo parlamenta.

Proporc v industriji

Je zagovarjal v Steyerju na zborovanju mladinske organizacije OeVP dunajski podžupan Weinberger. Vzel je v obrambo kancelerja ing. Raaba, ki ga je pred nekaj dnevi ostro napadel predsednik Zveze industrijcev dr. Lauda in mu očital, da je s poroč-

no razdelitvijo mest omogočil direktorske kariere v gospodarskih obratih ljudem, ki imajo mnogo izkušenj v politiki, a nobenega pojma o gospodarstvu. Obenem pa je prepričan, da bi prišli na ustrezna mesta pravi strokovnjaki. Weinberger je enostavno odgovoril, da naj bo Lauda (ki je pristaš OeVP) kar tiho, ker je on sam po zaslugi proporca prišel v razne upravne in nadzorne svete številnih veleobratov (vse mesta, ki so zvezana z masnimi tantiemami — denarnimi prejemki). Pogovor o proporcju je pri nas postal menda že tako vsakdanji kot pogovori o vremenu.

Novo carinske določbe za kmetijske pridelke

Po dolgotrajnih pogajanjih je bil dosežen sporazum med predstavniki zainteresiranih gospodarskih kategorij, v prvi vrsti med kmetijskimi, trgovskimi in delavskimi zbornicami glede različnih dohvin carin za kmetijske pridelke. Predpisi so dokaj komplicirani, kajti uvajajo takozvane diferencialne carine. Je to poseben carinski sistem, ki bi naj zagotovil stalnost cenam določenih pridelkov na notranjem trgu. Gre predvsem za proizvode domačega kmetijstva. Po novih predpisih se bodo znižale carine za sočivje in sadje, ki ga itak primankuje letos zaradi s.abe letine. Na splošno so bili interesi kmetov le do polovice upoštevani, kajti delavske zbornice so se močno potegovale za kar največje znižanje carini, dočim so trgovske zbornice v tem vprašanju pustile predstavnike kmetijstva precej na cedilu. Trgovcu je pač vseeno, ali zasluži pri prodaji domačega ali uvoznega blaga.

Za »ozdravitev« bolniških blagajn

Minister za socialno skrbstvo je pripravil osnutek novega spreminjavnega zakona za ozdravitev bolniških blagajn. Le-te namreč bočehajo na neki kronični bolezn, ki tare tudi navadne smrtnike — na sušici v žepu. Imajo več izdatkov kot dohodkov. Sedaj je osnutek tega novega zakona bil razposlan deželnim vladam, da k njemu stavijo svoje pripombe. Ko bo ministrstvo te pripombe preučilo in jih po svoji uvidevnosti upoštevalo, bo zakon predložen parlamentu.

Zdravniki in bolniške blagajne zopet v laseh

Dne 28. februarja je potekla pogodba med bolniškimi blagajnami in zdravniki. Sedaj je bila podaljšana še za en mesec, v upanju, da se med tem obe stranki zedinita o novih honorarjih zdravnikov. Ako do 31. marca ne bo dosežen sporazum, bodo posledice — kot vedno — občutili bolniki. Morali bodo namreč zdravniško oskrbo plačati iz lastnega žepa in šele potem zahtevati povračilo od bolniške blagajne. Pa mesec marec ima enaintrideset dni in pomladansko sonce postaja vedno topleje. Morda bodo njegovi žarki otajali zakrknjenost obeh strahv in sporu. To bi za zavarovance bilo še najbolj prav.

Izredni uspeh slovenske znanstvene knjige

Dr. Ivan Ahčin: Sociologija

Daleč v stran od domovine, v daljni Argentini, je mlada in agilna slovenska socialna organizacija „Družabna Pravda“ založila in izdala obširno in moderno slovensko znanstveno delo-Sociologijo, ki jo je napisal slovenski sociolog, vseučilski profesor dr. Ivan Ahčin. Dr. Ahčin je že na bogoslovni fakulteti ljubljanske univerze predaval sociologijo. Proučevanje sociologije je potem nadaljeval v inozemstvu. Trenutno poučuje sociologijo na slovenski bogoslovni fakulteti v Argentini.

V inozemstvu je imel dr. Ahčin priložnost pogledati se v sodobno sociološko znanost in obogaten s temi pridobitvami je napisal veliko delo v treh zvezkih in mu dal naslov Sociologija. Prvi zvezek govori o osnovnih činiteljih družabnega življenja: o pojmu, namenu, zgodovini in težnjah sociologije, o krščanski sociologiji posebej, o človeku, o družbi, družabnem redu ter o pravičnosti in ljubezni, ki sta dva temelja družabnega reda. — Drugi zvezek govori o družabnih osnovah in sicer o družini, razredih in stanovih ter o narodu. — Tretji zvezek je nadaljevanje drugega ter obravnava državo, mednarodno družbo ter religijo in družbo.

Kritika v skoraj vseh slovenskih zamejskih listih v Evropi in Ameriki je to delo ocenila zelo blaskavo.

Za to je nekaj izrednega, da je peščica Slovencev, živečih izven domovine, brez vsake državne podpore izdala znanstveno

delo. Še bolj izredno pa je to, da se je v razmeroma kratkem času prodalo okoli 700 izvodov vsakega zvezka. Poznavalci razmer povedo, da se je komaj toliko izvodov znanstvene knjige prodalo doma, kjer živi vendar milijon in pol Slovencev.

Prof. dr. Ahčin in Družabna Pravda nada, jujeta lepo začeto delo. Pravkar se v Argentini tiska novo dr. Ahčinovo veliko in moderno delo — Socialna ekonomija. Danes so gospodarska vprašanja osrednja vprašanja vsega javnega in zasebnega življenja. Zato je prav, da dobimo tudi mi Slovenci, raztreseni po vsem svetu, izčrpani, na najmodernejših osnovah zgrajeno gospodarsko knjigo. S pomočjo te knjige bomo lažje razumeli razna dogajanja na vzhodu in zpadu.

Prof. dr. Ahčin in prav tako pogumna založnica Družabna Pravda zaslužita ne samo vso našo pohvalo, ampak tudi vso našo pomoč. Ko bo nova dr. Ahčinova knjiga izšla, bomo o tem naše bralece obvestili.

Žaloigra baltskih držav

Po vsem zapadnem svetu so begunski politiki iz baltskih držav Litve, Letonske in Estonske obhajali 40-letnico ustanovitve njihovih samostojnih držav po koncu prve svetovne vojne. Te države so doživele lep razcvit, dokler niso Stalinove čete v začetku druge svetovne vojne pogazile njihove samostojnosti ter jih spremenile v province boljševiškega imperija.

SLOVENC

domu in po svetu

Pogreb p. Kazimira Zakrajška

V četrtek dne 30. januarja so položili v Lemontu k večnemu počitku p. Kazimira Zakrajška. Ko je ta „oče izseljencev“ ležal na parah, ga je prihajala kropit velika množica vernikov od blizu in daleč. Po maši zadušnici je opravil pontifikalno Libero pomožni škof msgr. Hillinger, kot zastopnik kardinala in nadškofa iz Chicaga, Samuela Stritcha. V angleškem govoru je potem orisal delo in zasluge pokojnika. V slovenščini je spregovoril p. Kalist Langerholz, ki je poudaril veliko ljubezen in požrtvovalnost pokojnika. Iz Rima je prišel generalni vizitator frančiškanskega reda p. Inocenc Zrinski, v sprevedu, ki ga je vodil komisar slov. frančiškanske province v Ameriki p. Benedikt Hoge, pa je bilo videti veliko število hrvaških, slovaških in slovenskih duhovnikov, ki jih je vezalo prijateljstvo s pokojnim Kazimirom Zakrajškom.

Umrl je p. Aleksander Urankar

Dne 9. februarja je umrl v Lemontu v Združenih državah p. Aleksander Urankar, šele v 56. letu starosti.

Pokojnik je bil po rodu iz Laškega na Spodnjem Štajerskem; rodil se pa je in mladost preživel v Mariboru, kjer je njegov oče bil železničar. Bil je deseti otrok v družini. Odločil se je za redovniški poklic in je že med prvo svetovno vojno vstopil v frančiškanski noviciat v Nazarjih. Za duhovnika ga je posvetil škof Jeglič leta 1925 v Ljubljani. Po novi maši v Mariboru je p. Aleksander odšel v Ameriko. Tam je začel svoje duhovniško delo kot kaplan v fari Sv. Štefana, nato pa je bil premeščen k Sv. Cirilu in Metodu v New York. Čez nekaj let pa se je vrnil v Chicago in postal župnik pri Sv. Štefanu. Leta 1939 je postal gvardijan v Lemontu, na Brezjah ameriških Slovencev. Mnogo je potoval in pridigal po slovenskih naselbinah ter zbiral darove za slovensko romarsko središče v Lemontu. Med vojno je postal župnik v št. Jurju v Chicagu, kjer je pozidal novo šolo. Leta 1950 je bil izvoljen za predstojnika slovenskih frančiškanov v Ameriki za dobo šest let. V tej dobi je končal romarski dom v Lemontu in zgradil še več drugih stavb. Po preteku njegove poslovne dobe pa se je zopet vrnil k ljubljenski Sv. Štefanu in znova postal župnik f. are, kjer je pred dobrimi 30 leti začel kot mlad kaplan. Bil je goreč pridigar, mnogo je pisal v slovenske nabožne liste v Ameriki in se izkazal kot spreten urednik. Pisal je tudi pesmi. Pokojni p. Urankar je leta 1954 prišel tudi na Koroško, kjer ima v Škocijanu sorodnike. — Ob veliki udeležbi so ga pokopali v Lemontu, kjer počiva ob strani p. Kazimira Zakrajška.

Maks Furijan - 30 let v gledališču

Svoj 30-letni igralski jubilej je slavil minuli teden član ljubljanske Drame Maks Furijan. Kot mladenič se je posvetil gledališki boginji Taliji. Njegov igralski obraz je v teku let dobival vedno bolj izrazite poteze. Rastel je na gledaliških deskah v Mariboru, Skoplju, Zagrebu in Ljubljani. V letih 1930 do 1940 si je pridobil mnogo prijateljev v Mariboru, kjer se je razvil v karakternega igralca prvega reda. Lik župnika v Cankarjevih Hlapcih spada obnem s patrom Lorenzom v Shakespearejevi drami „Romeo in Julija“ med njegove najboljše ustvaritve. Od leta 1947 nastopa v Ljubljani.

Rojaki v Avstraliji se uveljavljajo

Pevski zbor „Triglav“ v mestu Melbourne“ se je lepo postavil pred avstralsko javnostjo. Ko so praznovali 100-letnico ustanovitve mesta Brunswick, ene izmed prvih evropskih naselbin na avstralskem kontinentu, je nastopil na slavnostni akademiji z izborom slovenskih pesmi. Te so avstralsko poslušalstvo tako navdušile, da so morali nekatere ponoviti. Posebno je užgala vesela popevka „Žabe“. V decembru 1957 so pa nastopili v največji dvorani v Melbourne, kjer je prvič zadonela slovenska „Oj Triglav, moj dom, kako si krasan“.

Na univerzi v Perthu je bil graduiran za inženirja rojak Jože Kord eš, ki je začel srednjo šolo v begunskem taborišču na Koroškem, končal pa v Avstraliji, kjer se je potem vpisal tudi na univerzo.

Argentinski Slovenci na lurskem prazniku

Dne 11. februarja so Slovenci iz Buenos Airesa poročali v cordobske gore, kjer v letoviškem kraju La Thea stoji cerkev posvečena lurski Mariji. Za stoletnico čudežnih prikazovanj v Lurdu je bila ondi velika procesija, v kateri so stopali tudi fantje in dekleta 12 narodnosti v narodnih nošah. Poleg Madžarov, Francozov, Čehov, Poljakov, Japoncev, Nemcev in drugih narodov se je lepo izkazala tudi skupina slovenskih narodnih noš. Ko so se slovenske narodne noše pojavile pred kipom Matere božje, je govornik na mikrofonu predstavil kot predstavnike malega, a kulturnega in krščanskega naroda med Jadranom in Alpami, ki je v vseh preizkušnjah ostal zvest veri svojih očetov. Posebnost je bila skupina alegoričnih slik na avtomobilih. Procesija je zaključila skupina „gaučev“ na konjih.

200 let slovenskega gledališča

(Od Linhartarja do Pregljarja)

Dolgo je bila gledališka umetnost v družbi ostalih panog umetnosti nekaka pastorka. Imeli so jo za manj vredno in gledališki umetniki so imeli občutek nekakega proletariata ob aristokratskih slikarjih, skladateljih, pesnikih in pisateljih.

Polagoma pa je dobila tudi gledališka umetnost, ki je bila sicer že od vsega začetka med ljudmi najbolj priljubljena, tisto mesto in priznanje, kot ga zasluži. Gledališki umetnik ni več vagabund in izgubljenec, ampak kulturnik in resnični umetnik. Seveda moramo tudi tu kot pri vseh umetnikih govoriti o različni umetniški moči, resnosti in pristnosti.

Ostane pa še vedno tista velika razlika med odrskim ustvarjalcem in ostalimi umetniki, kar zadeva trajanje stvaritve. Slikar je ustvaril pred več stoletji sliko, ki jo še danes občudujemo. Enako kipar. Simfonija nas še danes očara, čeprav je nastala pred davnimi leti. Literarne umetnine in njene trajnosti ni treba niti omeniti.

Tragika in veličina igralskega poklica

Drugače pa je s podobo, ki jo je ustvaril igralec. Zaživel je življenje junaka kot ga je ustvaril dramatik. Življenje enega dne ali morda več let. Toda ta podoba in ta stvaritev je živela le kratek čas, tako dolgo, dokler je trajala igra, dokler je igralec igral. Padel je zastor in igralec se je prebudil v realnem svetu in resničnem življenju. Njegove podobe ni bilo več. V tem je neka tragika igralskega poklica. Večen ustvarjalec je, pa ko bi hotel končno pregledati svoje stvaritve, ko bi hotel imeti nekako „retrospektivno“ razstavo svojega dela, se znajde v popolnem siromaštvu. Ničesar nima, kar bi pokazal. Morda je shranil komaj izrezek skromnega časopisnega poročila o svojem igranju, toda to je tako malol Zanj, za igralca je pomenil nastop in ustvaritev nekega lika veliko in nepozabno doživeti in delo, toda to je čutil le on sam. Nobena dokumenta nima v roki, nobene podobe svojega dela in svoje umetniške zmogljivosti.

Zato je težko pisati zgodovino gledališke umetnosti kakega zgodovinskega obdobja ali pa zgodovino odrske umetnosti kakega naroda. Iz zapiskov o uprizoritvah in iz sedanje živje odrske podobe lahko le skonstruiramo približno sliko našega gledališča. Gledališča, ki je začelo z našimi prvenci, z Linhartovim Matičkom, Jurčičevim Tugomerom, Medvedovimi junaškimi dramami, Finžgarjevo igro našega kmeta in potem s Cankarjevimi globokimi in najpristnejšimi podobami slovenskih razmer in ljudi in še dalje preko njega do Antona Leskovca in njegovih Dveh bregov, mimo Pregljarjevega Azazela in Ljubljanskih študentov v najnovejši čas zadnje vojne. Ali smo Slovenci poleg te dramske literature ustvarili tudi svojsko podobo slovenskega gledališča?

Ali pa moremo govoriti o gledališki odrski kulturi nekega naroda, kulturi, ki se loči od kulture ostalih narodov? Se pravi, ali morejo slovenski igralci igrati in interpretirati dramo na drugačen način kot jo igrajo in interpretirajo na primer francoski igralci? In kako to svojskost spoznati?

Gotovo more slovensko dramo najverneje uprizoriti samo slovensko gledališče, kakor bo francosko, italijansko, angleško, japonsko dramo pač najbolje in najpristneje igral francoski, italijanski, angleški, japonski igralec... Toda gre tudi za tuja dela, ki jih uprizarjamo. In gre za vse tisto, kar da živo odrsko podobo: za barvitost, za temperament, za ritem, za kompozicijo, za vse tisto, kar je značilno za vsakega slikarja posebej: isto pokrajino slikata dva slikarja in vendar jo tako različno upodabljata.

Tisti, ki gleda na primer francoske igralce in slovenske, bo čutil takoj veliko razliko v igranju. Francoska gledališka kultura je zrasla na njihovi tradiciji, na Molièru in za njim na zadnjih velikih dramskih stvaritvah! Slog njihove igre je prefinjen, živahen, temperamenten.

In slovenska svojskost v igranju? Čuti jo tisti, ki ima italijansko ali nemško dramsko šolo. Ali še bolj to čuti morda gledalec, ki gleda igro, v kateri nastopajo slovenski igralci, vmes pa nekdo, ki ima tujo dramsko šolo. Morda bi ta igralec v jeziku naroda, pri katerem je živel in pri katerem se je šolal, dobro odigral svojo vlogo, v družbi slovenskih igralcev pa je tujec.

Kakor v vsakdanjem življenju izražamo na svojski način svoja čustva: ljubezen, sovraštvo, občudovanje, zaničevanje in še vse drugo, tako vsa ta čustva na svojski način izraža tudi slovenski igralec. Drugače kot drugi igralci. In spričo tega je razumljivo, da govorimo o našem slovenskem igralskem slogu. In čeprav je prav za prav nit iz preteklosti v današnji dan pretrgana (kot smo prej rekli, ni živih podob, ki so jih ustvarjali slovenski igralci), je vendar živa zveza od prvega interpreta Linhartovega barona Naletela pa do zadnje podobe, ki jo na primer ustvarja v osrednjem gledališču Stane Sever. To je nekaj kot tista živa vez, po kateri se je ohranjevala, dopolnjevala in rasla narodna pesem. Ni bila zapisana; v srcih je živela, iz roda v rod so jo sporočali.

Igralska umetnost dozoreva iz roda v rod

Nekako tako sprejemajo igralci poklicnega in najvišjega gledališča vsa tista dognanja, ki so jih ustvarjali njihovih starejši tovariši. Ta misel mi je bila živa pri predstavi Cankarjevih Hlapcev. Igrajo jih skoraj sami stari igralci, naši najboljši odrski umetniki. Ob njih rastejo madi. Nekoč konča eden in na njegovo mesto stopi drugi. Vse tiste bogate izraze bo posnel, kolikor jih bo mogel; dodal bo pa še tisto, kar bo znal. Morda še dolgo let ne bo dosegel po svojem izrazu umrlega igralca, toda v spominu mu bo živela beseda in kretnja, celotna podoba, ki jo je nekoč gledal in poslušal. Celo gledalec nekaterih stvari ne more pozabiti. Živo na primer slišim in vidim Hvastjo, kot ga je igral pokojni Lipah. Sedanja interpret te podobe je velik in čudovit, pa vendar vidim toliko Lipahovih odtenkov, ki jih zdaj ni, ki pa jih bo morda zadel in obogatel nekdo, ki bo to vlogo igral čez nekaj let.

Kdor hoče torej biti res slovenski igralec, mora biti ves v slovenskem gledališkem iz-

razu, mora živeti v slovenski tradiciji. Vse drugo je iskanje in tipanje, je posnemanje nečesa, kar ni naše, ni slovensko in nikoli ne bo.

Pri vsakem gostovanju Ljubljanskega Narodnega gledališča pri nas pa je lahko vsakdo, ki je kdaj dvomil v slovensko kulturo, posebej še v slovensko gledališko umetnost, spoznal, da je to umetnost Evrope.

Podoba slovenskega gledališča se je torej začela ob prvi slovenski igri. Lahko si mislimo, kakšen je bil tedaj baron in baronica. Dovišenejša je bila Nežka in Matiček. Razumljivo, če drži, kar smo rekli, da ustvarjamo iz sebe. Jurčič in Levstik sta pripeljala v gledališče že zgodovinske junake, slovenske velmože s Tugomerom na čelu. Medved je prišel na oder z graščakom in je vnel boj „Za pravdo in srce“. Očaral ga je Schiller in rad bi videl enake junake na slovenskem odru kot so jih imeli tujci.

Škesani zločinec je postal misijonar

Minuli teden je prišla za kaznjenca Nathana Leopolda v državni jetnišnici Statelville pri Chicagu v Ameriki novica, ki si jo je že dolgo želel, toda je nanjo moral čakati 34 let: komisija za pomilostitev je odobrila njegovo prošnjo in čez nekaj tednov bo izpuščen še pred potekom naložene mu kazni — dosmrtnega zapora — na svobodo.

„Hvala Bogu“, so bile prve besede 53-letnega, debelušnega in plešastega jetnika. Toda Nathan Leopold je prišel v jetnišnico kot 19-leten mladenič prijetne zunanjosti, z gostimi temnimi kodrastimi lasmi. Obsojen je bil za zločin, ki je grozil ves svet. S svojim prijateljem in sovrstnikom Richardom Loebom sta bila ugrabila 14-letnega dečka Bobbyja Franksa ter ga umorila samo zato, da bi poskusila „kako se človek počuti kot morilec“.

Oba sta bila iz bogatih družin. Pred sodiščem ju je branil takrat najslavnejši ameriški odvetnik Clarence Darrow. Vsa javnost je zahtevala ostro obsodbo, zato je odvetnik Darrow pozneje sam zapisal, da so ljudje njega, ki je oba mladostna obtopenca zagovarjal, „prav tako smatrali za zločince“. Čeprav je v svoji obrambi obeh fantov trdil, da zaradi zmedenega čustvovanja nista odgovorna za svoja dejanja, ju je sodišče obsodilo na dosmrtno ječo.

Leopold je že v nežni mladosti kazal izredno veliko nadarjenost in bistrost. S petim letom je začel zbirati ptiče in žuželke ter si je uredil zbirko po vseh strokovnih pravilih. V šoli je bil vedno med najboljšimi učenci in ko je bil star 18 let je bil tak strokovnjak o pticah, da je o tem prirejal predavanja. Zelo se je zanimal za jezikoslovje in je študiral kar 14 tujih jezikov.

Toda bil je svojevrsten značaj. Bil je sam vase zaprt in ni iskal prijateljev. S 15 letom je stopil na čikaško univerzo in z 18 letom jo je dokončal. (V Ameriki je višja srednja šola — nekako od 4 do 8 razreda že priključena univerzam).

Toda že za časa študija se je iz želje po novih doživetjih vdal pijači ter drznim stavam. Ker je imel od doma vedno dovolj denarja, je mogel sprejeti kakršno koli sta-

Slovenski igralec je bil pred novimi nalogami. Potem je začel svoj pouk z ljudsko igro Finžgar. Toda Finžgar je potreboval močnih igralcev, da je bil prepričljiv in da je odrski junak zakril pisateljevo vzgojno tendenco. Slovenski igralec je tedaj ustvaril močne gorenjske kmečke postave. In za tem Cankar! Cankar, ki je naravnost trepetal, kdo bo igral na primer Jacinto ali Popotnika in še vse druge vloge kot jih je zamislil. Z veliko odgovornostjo je sprejemal igralec svojo vlogo. In še Jalen in Majcen, posebno pa Leskovec in Pregelj so napisali drame, ki jih je mogel dostojno vprizoriti samo resni, resnični odrski umetnik.

Zato lahko in z vso upravičenostjo govorimo o slovenski gledališki kulturi. Ustvarila sta jo slovenski dramatik in slovenski igralec. Skupno in složno. Brez enega ni drugega. In le, ko sta oba velika, nastane velika evropska kultura. Prof. J. Peterlin

vo. Večkrat je stavil 100 dolarjev na izid kakšne športne tekme (2.500 šil!) Po končani višji šoli se je posvetil študiju prava.

Na univerzi je spoznal Richarda Loeba, tudi sina neke bogate čikaške družine. Toda duševnost tega fanta ni bila v redu. Živel je v nekem fantastičnem svetu, v katerem je samega sebe slikal kot mojstrskega zločinca. Pregovoril je tudi Leopolda k raznim zločinskim podvigom, kot h kraji avtomobilov, vlomom ter požigom. Pa to jima ni bilo dovolj, kovača sta vedno drznejše načrte. Končno sta se odločila za „mojstrski udarec“, za „popolni zločin“, kateremu ne bo moč priti na sled. Ugrabila sta, brez kakršnega koli razloga, nekoga 14-letnega dečka in ga z avtomobilom odpeljala iz mesta. Med tem ko je Leopold vozil avto je Loeb z udarci po glavi umoril dečka.

Toda kmalu ju je imela policija v rokah. Zdravniki psihiatri so ugotovili, da ima Loeb bolno fantazijo. Loeb je bil glavni podpihovalec in „voditelj“, ki je zločine zamisljal in odločeval. Leopold pa je bil popolnoma pod njegovim vplivom. Že več, poskušal je v svoji vnemi, da se uveljavi, „biti vreden“ svojega voditelja. Tako je nastal strašni zločin, ki je spravil pokonci vso Ameriko.

Zadržanje obeh mladostnih zločincev v ječi je kasneje dalo zdravnikom prav. Loeb je ostal še nadalje tak kot prej, nasilen, z bolešno fantazijo, prepirljiv in uporen. Čez nekaj let ga je v prepirlu ubil v zaporu nek njegov sokaznjenc.

Leopold pa je v zaporu začel premišljevat o svojem dejanju. Znova se je lotil študija. Povrh tega je ustanovil šolo v jetnišnici, kjer je sam poučeval kaznjence, uredil je jetniško knjižnico in končno se je prostovoljno javil, da so na njem zdravniški preizkušali neko novo zdravilo proti malariji. To njegovo vzorno ponašanje v zaporu je končno komisijo privedlo k pomilostitvi. Z več strani je dobil ponudbe za razne službe, toda on je dejal, da hoče vprav z izbiro svojega novega dela dokazati, da je njegovo kesanje iskreno. Javil se je za bolniškega strežnika v neki misijonski bolnici v Puerto Rico.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

178

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Dotedanji „dvorni študijski komisiji“ je postavil ob stran novo „dvorno komisijo za ureditev študij“, ki jo je poveril zmerno liberalnemu K. A. Martiniju in ta je dobil kmalu nato odločilen vpliv sploh na vse šolstvo. Šolstvo je dobilo svobodo, kakršne ni imelo dotlej še nikoli in tudi pozneje nikoli več. Po deželnih glavnih mestih so se namreč osnovali posebni „šolski koncesi“, ki so avtonomno upravljali vse šolstvo, v srednje šole so začeli vnovič pritegovati bivše redovnike, začeli so uvajati šolske knjižnice itd. Vse to se je tikalo seveda le srednjega in višjega šolstva, dočim je nastal glede osnovnega šolstva nekak zastoj, kajti kmalu je postalo jasno, da številnih vprašanj v zvezi s šolstvom ni mogoče rešiti s posameznimi spremembami, temveč je treba na podlagi vseh dotedanjih izkušenj izvesti temeljito reformo sploh vsega šolskega ustroja. Takega obsežnega dela pa ni bilo mogoče izvesti čez noč. Začeli so pač zbirati gradivo za temeljito reformo vsega šolstva, toda veliki dogodki in pretresi, ki so bili že na obzoru, so zavlekli to delo še več let. Naše ljudstvo je bilo prizadeto pri tem toliko, da ni bila osnovana v slovenski Koroški za Leopolda II. menda nobena nova javna ljudska šola, pač pa je izdihnila še marsikatera od onih, ki so se že dotlej radi znanih nam težav le z muko borile za svoj bedni obstanek. Edino,

kjer je služboval kak duhovnik, ki je bil posebno vnet za šolo, je iz lastne požrtvovalnosti poučeval tudi otroke. Med take je spadal n. pr. F. H u d e l i s t, kaplan v Št. Jakobu v Rožu (1791—1796), pri katerem je dobil svoj prvi pouk tudi mladi M. A h a c e l.

Vprav usoden korak nazaj pa pomenja kratkotrajna Leopoldova vladavina skoro na vseh ostalih področjih, vendar ne nosi za to toliko odgovornosti cesar sam kot reakcionarne sile, zlasti fevdalno plemstvo, čigar pritisku se je moral uklanjati. V tem pogledu je pomenjalo za našega kmeta najhujši udarec razveljavljenje (6. IV. 1790) znamenitega Jožefovega davčnega in urbarialnega patenta z dne 17. čl. 1789., ki zato sploh ni mogel priti do izvajanja, temveč je ostal še nadalje v veljavi terezijanski davčni sistem iz l. 1775. Pravni položaj kmetov, kakršnega je bil uvedel Jožef II., je ostal sicer še nadalje v veljavi, toda zemljiški gospodje so ga lahko precej neovirano izigravali ter zlorabljali svoj položaj, kar je privedlo po nekaterih izvenkoroških slovenskih krajih celo do pravih novih krajevnih uporov proti graščakom. Zemljiškim gospodom je bilo vrnjenih več nekdanjih pravic (n. pr. glede pobiranja davkov, v sodstvu, pri novačenju), toda na drugi strani je bilo z odredbo z dne 24. VI. 1790. vendarle še bolj olajšano spreminjanje prostozakupnih kmetij v zakupne. Mnoga stara plemiška posestva, zlasti na Spodnjem Koroškem, so pa proti koncu stoletja že sploh prešla v kmečke roke, a njih prejšnji plemiški lastniki so se naselili v mesta in stopali v državne službe, mnogi so pa tudi čisto ubožali.

Gospodarsko se je bil naš koroški slovenski kmet za Jožefa II. in v prvih 90-ih letih močno okreplil in ruski zgodovinar Š c e p k i n celo trdi, da je imel pri avstrijskih Slovanih od Jožefovih in terezijanskih reform največ dobička ravno slovenski kmet, ki je postal tedaj premožen. Glavno zaslugo za to so imela na eni strani terezijanske in jožefinske gospodarske in socialne reforme, na drugi strani pa tudi smotno podpiranje vse gospodarske proizvodnje od strani obeh prosvetlenskih vladarjev, a mnogo so storili v tem pogledu tudi posamezni napredni zemljiški gospodje, zlasti pod vplivom K m e t i j s k e d r u ž b e. V celovski okolici, ob Glini, pri Beljaku, v okolišu Velikovca i. dr. je bilo razdeljenega mnogo zamočvirjenega in pustega srenjskega sveta, ki je služil dotlej komaj za malovredne skupne pašnike, a so ga doslej novi majhni posestniki počasi spreminjali v plodna tla, zlasti ko jih je baron Herbert naučil še gnojiti polja. Čeprav sta začeli vlada in Kmetijska družba tedaj vneto priporočati pridelovanje k o r u z e in k r o m p i r j a, sta se pa mogla ta dva nova sadeža prav udomačiti šele v letih lakote po francoskih vojnah. Glavni koroški žitni pridelek je tvorila rž, a večino pšenic so uvažali iz Hrvaške, mlevske proizvode pa iz Kranjske, Spodnje Štajerske in iz Gorishe. V n o g r a d n i š t v o, ki je bilo dotlej precej razvito po mnogih prisočnih pobočjih Podjune, je začelo v tej dobi naglo ugašati K o n o p l j o so pridelovali zlasti okoli Blatograda, lan pa v Dravski dolini in so ga izvažali na Kranjsko.

(Dalje prihodnjič)

Osnove kmetijskega gospodarstva

(18)

Narava - delavnica, stroj in snov hkrati

Kmetijstvo je nadvse svojevrstna gospodarska panoga. Bistveno se razlikuje od ostalih gospodarskih panog kot trgovine, obrti in industrije, prometa in oskrbe z energijo. Nenavadna je njena delavnica, še bolj nenavadno je delo v njej. Še v kmetijstvu zaposleni ljudje so nekaj posebnega. Ogledamo si naravo kot glavno osnovo kmetijskega gospodarstva.

Delavnica pod milim nebom

Drugi gospodarski stanovi imajo svoje zaprte delavnice. Čevljar sedi na svojem stolčku, mizar ob svoji stružnici, delavec ob stroju, tokovec v svoji trgovini, vlakovodja v svoji lokomotivi, bančni uradnik ob blagajni. Šilo, žaga, pilo, svinčnik, roka so njihovo orodje, v tovarnah izdelani pogonski in delovni stroji so njihovi pomočniki. Okrog njih pa so stene in nad njimi streha, da zamorejo vršiti vsak svoje delo.

Kmetova delavnica je narava. Nad njo se boči modro nebo, preko nje gredo zapovrsti letni časi vigredi in poletja, jeseni in zime. Zemlja venomer spreminja svojo obleko, sedaj je njiva in travnik, sedaj pašnik ali gozd, sedaj vrt, zelenjad ali drevo. Narava je podobna orjaškemu stroju, ki dela noč in dan ne po človeškem ukazu, marveč po vekovitih zakonih. Sonce s svojo svetlobo in toplino se približuje in oddaljuje, veter, dež in sneg so kakor orjaški plugi in brane, ki površno izmenjavajo rahiljajo, prevračajo in drobijo. Noč in dan, zmrzlina in toplota in še tisoč drugih malih in večjih pogonskih strojev se venomer vrti v tej skrivnostni naravni delavnici. Prvi fabrikati ali izdelki iz te velike delavnice narave so rastline, ti čudoviti otroci matere zemlje, sedaj v obliki trav, rož, žita, krme, zelenjadi in spet v obliki grmičja in drevja. Pa ti fabrikati — kot pravo gospodarstveniki — do štiri petine niso namenjeni za trg in so brez tržne cene. Zato jih mnoge še naprej predelujejo živi stroji živalstva — krave, svinje, ovce, kokoši — v plemenite fabrikate za trg. Tako pride iz te tajnstveno-čudovite delavnice na družinsko mizo vsakdanji kruhek, mleko, maslo, meso, jajca, sadje in zelenjad. Ko bi torej družina, ki dan za dnem uživa te dobrote, vedela za zdajo skrivnost očenašve prošnje: Daj nam danes naš vsakdanji kruh!

Čudež rasti v zemlji

Kmečki gospodar govori o mrtvi in živi zemlji in pozna zakone njenega zorenja. Globlje ali plitveje v tleh se začne življenje zemlje, tam kjer pridejo rudnine v dotiko z mikroorganizmi — temi čudovitimi, neznanimi, a milijonskimi živimi strojčki

podzemlja — in kjer se s pomočjo mikrobov in bakterij tvori višja plast in se ta plast spreminja v živi humus na površju. Rudnine pod živo plastjo so osnova, fundament. Naravni, bio-oški in kemični pojavi jih dovažajo v višje plasti, koder se odmrle rastlinske in živalske substance presnavljajo in obnavljajo v novo življenje. V čudovitem sožitju zemskih hranilnih snovi kalcija, dušika, fosforja, kalija in dr. — z milijardami mikroorganizmov se ob kroženju vode in zraka tvori tista čudovita humusna snov, ki na še bolj čudovit način krmi in hrani milijone neznanstvenih korenin. Iz le-teh pogonja na površje bička, brsti popek in cvet, zori zrno, gomolj, sad in kakor bi že imeenovali raznovrstni sadež zemlje.

Moderna znanost o zemlji

Debele knjige govore o dognanjih, ki jih je dala raziskovanje tal. Poznanje njenih posebnosti in razik je danes predmet kmetijskih visokih šol. Novejša spoznanja nakazujejo, kako vplivajo na lastnosti zemlje štiri osnove: peščenina, ilovica, humus in apno. Le-te osnovne skupine se morajo nahajati v pravilnem mesebojnem razmerju, če naj sta njiva ali travnik rodovitna. Čim začne primanjkovati te ali one skupine ta

Proizvodnja zlata narašča

Londonska banka Montagu & Co. je izdala svoje že mednarodno znano letno poročilo o trgovini z zlatom. Ta banka je namreč že po tradiciji specializirana na posle z zlatom ter poseduje najboljše informacije o trgovini in proizvodnji te žlahtne kovine na svetu.

Celotna proizvodnja zlata na svetu je v letu 1957 znašala 29,3 milijone unč (1 unča — 31,1 grama). V primeri z letom 1956 se je povečala za 4%. K prirastku proizvodnje je prispevala največ Južnoafriška unija, ki je prodobila na novo 17 milijonov unč (predlani samo 15 milijonov). Zmanjšala se pa je proizvodnja ostalih glavnih „zlatih“ dežel, Kanade in Združenih državah. Kanada je prispevala 4,3 milijone, Združene države pa 1,8 milijona unč. Nekoliko se je povečala proizvodnja v Avstraliji in sicer od 1,03 milijona v letu 1956 na 1,08 milijona v letu 1957 ter v afriški zamorski državi Ghani, kjer je od 600.000 unč v letu 1956 zrastle lani na 800.000 unč. Pri drugih manjših proizvajalcih zlata ni bilo omembne vrednih razlik v obsegu proizvodnje. Pač pa vlada negotovost glede zlate proizvodnje v Sovjetski zvezi. Omenjena londonska banka jo ceni na 17 milijonov unč, kar bi pomenilo, da je Sovjetska zveza dosegla doslej prvo „zlatilo“ na svetu Južno Afriko. V Moskvi številko o proizvodnji zlata ne objavlja. Pač pa iz količine na Zapad prodanega

ko, da prevladujejo samo še tri ali samo še dve, začne pešati rodovitnost zemlje. Izključno ilovnata, apnena, peščena ali humusna zemlja je skrajno omejena v svoji rodovitnosti. Manj dokazana je najnovejša teorija, da obstoja tudi med rastlinstvom na zemlji in mikroorganizmi v zemlji prav dooločeno razmerje, tako da daje tisoč kg živih bakterij v zemlji 1000 kg krme na površju. Neoporočeno pa ostane dejstvo, da delujejo v zemlji in na njej naravni zakoni, na katerih človekovo obdelovanje zemlje bistveno vpliva. Tod ima preiskovanje ta in posameznih parcel, racionalno krmjenje zemlje z naravnimi in umetnimi gnojili svoj zadnji vzrok.

Sad zemlje

Več tisoč let že reže kmetov plug brazde na njivi. Ni se na videz veliko spremenilo na njenem površju do danes. Moderno orodje njivo rahlja, drobi in obrača. Kar so nekoč zgolj nagonsko doumei, da je treba zemljo obnavljati, so pred tremi stoletji zamogli razlagati z fizikalnimi in pred stoletjem s kemičnimi zakoni. Danes se tej vedi pridružuje še znanost o mikroorganizmih v zemlji. V zvezi z velikanskimi naravnimi silami dežja in mraza, topote in senca, dovajanjem humusa pa se letno obnavlja čudež kmetijskega gospodarstva: brstje, cvet in sad.

zlata, ki je lani znašala 7,5 milijonov unč, sklepajo, da je sovjetska proizvodnja znatno narasla.

V minulem letu je težnja privatnikov po kopičenju zlata pojemača v Evropi in v Ameriki, pač pa je naraščala v državah Srednjega in Daljnega vzhoda, kar je znak ondodne pozitivne nestalnosti. Pač pa so se v minulem letu povsod zvečale zaloge zlata pri narodnih bankah držav, tako da ima papirni denar višje zlato kritje v kmetnih zakladnicah državnih denarnih zavodov. Promet z zlatom je lani zelo narasel, za celih 25%. London je glavno svetovno tržišče za to blago. Po cenitvah omenjene londonske banke je zlato na svetu danes tako razdeleženo: 24 milijonov unč se nahaja v trezorjih državnih bank, 9 milijonov unč pri zasebnikih a 4 milijoni unč so šli za industrijsko predelavo.

100.000 hektolitrov špirta smo popili

Industrijska in obrtna podjetja žganjarske stroke so v letu 1957 predelala 100.000 hl čistega špirta v približno 250 do 300 tisoč hl žganih pijač. Povečini se je špirit prelevil v rum (40 odst. celotne porabe špirta). V zadnjem času je opaziti pomanjšanje zanimanja za sladke likerje.

ne odgovarja, če se po skupini ne ujema s prejemnikovo krvjo.

Razen ugotovitve krvnih skupin A, B, ničla in AB je pa še važen činitelj, ki pa je znan le še od leta 1940 naprej in je pojasnil marsikateri neprijetni dogodek pri transfuziji krvi. Ta činitelj se imenuje Rhesus-faktor, ki je lahko pozitiven ali negativen. In ga je treba poleg navedenih krvnih skupin za transfuzijo krvi tudi vedno in točno ugotoviti. V pojasnilo tega Rhesus-faktorja naslednje: Najprej so ugotovili, da zadobi sokrvice domačih zajcev posebno lastnost, če zajčku ponovno vbrzgamo majhne količine opičje krvi. Sokrvice teh zajcev dobi tedaj lastnost, da sképi rdeča krvna telesa v krvi opič. Če pa mešamo sokrvice takega zajca s človeško krvjo, doženemo, da vsebuje kri 85 odstotkov vseh ljudi rdeča krvna telesa, ki jih sképi sokrvice ali serum zajcev, ki so bili cepljeni z opičjo krvjo. Torej ima 85 odstotkov vseh zemljanov rdeča krvna telesa, ki kažejo isto lastnost ali isti faktor, kakor rdeča krvna telesa gotovih opič. Ker pa so bile izvedene te preiskave na opicah vrste *Macacus rhesus*, je zadobil ta, poprej obrazloženi činitelj ime „Rhesus-faktor“. Ta ljubka opica prebiva v srednji Indiji, drži jo pa jo tudi v mnogih živalskih vrtovih v Evropi. Tako pravimo, da ima 85 odstotkov vseh ljudi rdeča krvna telesa z „Rhesus pozitivnim faktorjem“, ostalih 15 odstotkov pa označujemo za osebe z „Rhesus negativnim faktorjem“, ker jim ta lastnost manjka. Pripominjam še, da po kakovosti ni nobene razlike med krvnimi skupinami in da sta pozitivni in negativni Rhesusov faktor enakovredna. Važno je samo, da se zdravnik pri transfuziji poslužuje samo krvnih skupin, ki se med seboj ujemajo in da ima oseba, ki kri daruje, isti Rhesusov faktor kakor oseba, ki kri prejema; sicer lahko transfuzija prejemnikovemu zdravju škoduje, ali pa povzroči celo njegovo smrt.

Praktično je važno, da je pripadnik skupine ničla univerzalni darovalec krvi, pripadnik skupine AB pa univerzalni prejemnik.

Človeška kri ima namreč dvoje različnih snovi, ki odločata, ali se rdeča krvna telesa sképijo ali ne, to je snov A in snov B. V sokrvice pa se nahajata snovi, ki delujeta tema nasprotno, to sta proti-A in proti-B snov, imenovani alfa in beta. Sokrvice vsakega človeka pa vsebuje redno protisnov, ki ne odgovarja njegovi krvni skupini. Tako ima skupina A proti-B snov ali beta, skupina B proti-A snov ali alfa, skupina ničla proti-A in proti-B snov oziroma alfa in beta, medtem ko skupina AB teh protisnovi nima, torej nima ne alfa in ne beta.

Sedaj je umljivo, zakaj včasih kri tudi najbližnjega sorodnika, to je očeta, matere, brata ali sestre

Steinbeckova igra „Divji plamen“ v Celovcu

Tukajšnji Ameriški dom, pod vodstvom dr. Wolfganga Delene, je pripravil celovškemu občinstvu bralno predstavo drame Johna Steinbecka „Divji plamen“.

Čprav je bralna predstava že po svoji naravi omejena na učinkih, nam je vendar skupina igralcev pod režijo W. Nowotny-ja dostojno prikazala eno izmed najznačilnejših del tega velikega ameriškega pisatelja. V zadnjem petdesetletju je ameriška književnost doživela velik vzpon in se z vrsto velikih pripovednikov in dramatikov uvrstila med vrhunske narode v svetovni literaturi. John Steinbeck spada v galerijo teh velikih pojav in njegovo delo je obogatilo književnost ne le po svoji estetski kvaliteti, ampak jo je popestrilo z novimi elementi ameriškega mileja, ki izpopolnjuje veliko mavrico človeških usod.

V „Divjem plamenu“ Steinbeck posega v najintimnejše globine človeške duše in nam kaže, da je njena temeljna problematika kljub različnim posebnostim okolja, kot v cirkuškem igralcu, v kmetu, v mornarju, pri vseh ljudeh v bistvu vendar ista.

Med igralci gre posebna pohvala Lindi Flied, katere prednašanje je bilo dozorelo, pa tudi Arnu Patscheiderju, ki je zelo ustrezal svoji vlogi, dočim je Walther Schmid še potrdil svoje dosedanje dobre dosežke.

AMERIŠKO VOJAŠKO LETALO SE JE ZALETELO V VEZUV, vulkansko goro v bližini Neapolja v Italiji. Letalo se je dvignilo z letališča Capodichino pri Neaplju ter je bilo namenjeno v Atene v Grčiji, kamor pa ni nikoli prispelo. Še ko letala ob dobočenem času ni bilo na cilj, so ga začeli iskati in končno odkrili razbitine na Vezuvu, prav b'izu vulkanskega žrela. Reševalne skupine so se morale skozi težko snežno burjo pretočiti do razbitin, toda so vse potnike, 16 ameriških vojakov, našle že mrtve. Sunek pri trčenju v goro je bil tako hud, da so po izjavah zdravnikov vsi verjetno v hipu umrli.

Boroveljske puške gredo v 40 držav

Avstrijska industrija in obrt sta v minulem letu izdelali ročnega strojnega orožja vseh vrst v vrednosti 32 milijonov šil., kar pomeni 10 odst. več kot v letu 1956.

Pušk malega kalibra so izdelali 8.400 komadov (41 odst. več), lovskih pušk 3.230 (6 odst. več), dočim je proizvodnja pušk na šilbre ostala s 430 komadi na stari ravni. Kombiniranih pušk so izdelali 1900, kar je 6 odst. manj kot v letu 1956. Padla je tudi proizvodnja klavnih pištol za živino.

Izvoženega je bilo orožja v vrednosti 26 milijonov šil. (V letu 1956 samo za 22 milijonov.) Glavni odjemalec je bila Zapadna Nemčija, za njo pridejo Združene države, Švica, Francija, pa tudi Južna Afrika, Kanada, da celo Etiopija, Siam, Kenija kupujejo avstrijsko orožje. V glavnem so to visokovredne lovske puške iz Borovelj, ki so se s svojo obrniško proizvodnjo posebno po tej vojni znova uveljavile po vsem lovskem svetu.

Poleg te obrtne proizvodnje pa nameravajo začeti v Avstriji tudi s serijsko proizvodnjo na industrijski podlagi. Več interesiranih firm se je že združilo in bodo začeli izdelovati v velikih količinah precizno orožje v Steyru in v Kufsteinu. Dobavljali bodo tudi orožje za zvezno vojsko.

Pol drugi šiling za milo

Poraba raznih luksuznih artiklov kot kave, čaja, alkohola in cigaret se je v zadnjih letih pri nas zelo dvignila. Zanje izdamo na leto 7,5 milijonov šilingov. Po drugi strani pa porabi Avstrijec povprečno le 350 gramov mila na leto, to se pravi 3 do 4 koščke letno. To ga stane na mesec približno 1,5 šil. Res velika a neumestna štedljivost. V Zapadni Nemčiji pride na prebivalca 700 gr. mila letno, v Ameriki pa kar 2 kilograma.

(Po „Tagespost“.)

Šivalni stroji znamke Grtznar, Rast & Gasser, Jax in Anker za gospodinjstvo, obrt in industrijo, kupite najbolje v strokovni trgovini

JOHAN LOMŠEK

Šivalne stroje, kolesa, podeželske stroje, motorna kolesa, radio-aparate in električne potrebščine

Št. Lipš, Tiholja, p. Dobrla ves

Brezplačno predvajanje!

Kupljeni...

(Konec prihodnjic)

BLATO

Z A H V A L A

Izvoljeni odborniki „Skupne liste kmetov in delavcev“ z bivšim županom na čelu se svojim volivcem in zaupnikom zahvaljujemo za izkazano zaupanje in pomoč v organizaciji.

Objubujemo, da bomo nesebično in nepristransko skrbeli za blagor občine Blato.

VOGRČE

Ze smo se bali, da bodo Vogrče izumrle. Kajti po „rodovitnem“ letu 1950, ko smo imeli 4 poroke, 6 krstov in tri pogrebe, je bila v l. 1951 le ena poroka, potem štiri leta nobena, ena v l. 1956 in potem zopet dve leti nobena. Lani smo imeli le tri krste, pa 4 pogrebe.

Zato smo veseli, da sta se sedaj opogumila Lubas Foltej in Wutej Francka, pd. Zgončeva, in sta na pustni ponedeljek 17. marca pred oltarjem sv. Florijana sklenila sveto zakonsko zvezo. Poročil ju je domači g. župnik Vinko Zaletel in je v nagovoru poudaril, kako je vsa zbrana farna družina in vsa zunanja slovesnost dokaz, da je poroka za faro velik in vesel dogodek, ko dobi novo družino, iz katere raste fara, narod in Cerkev. Tem večja pa je sramota, če bi se zakonca potem ločila. Toda pri poročencih iz takih krščanskih družin upamo, da bo lep in srečen zakon.

Priči sta bila ženinov boter Avgust Kucher, pd. Kuhar iz Čergovič in pa Matevž Wakounig iz Mlinarč v šentviški fari, kjer je nevesta doma.

Ker je Zgončeva družina po lanski nesreči brez sina, bo sedaj ženin Lubasov Foltej postal mladi Zgonc in mu iz srca želimo in upamo, da bo ob tako dobri in pridni gospodinjji kar najbolje gospodaril.

Nevesta je naša dobra in požrtvovalna cerkvena pevka in zato je svoji najboljši članici cerkveni zbor, ki ga vodi ženinov brat, organist Miha Lubas, pri poroki in med mašo lepo prepeval. Med drugim ju je prepeval pesem, ki je najbrže nimajo drugeje:

Dekliški stan jaz zapustim,
Bogu, Mariji se izročim.
Bogu zahvalim lepo se,
ki srečno me ohranil je.

Do zdaj sem dekle svoja b'la,
sem lahko si prepevala,
sem trgala si rožice,
ki so družice moje b'le.

Zdaj denem rožice vstran,
ker stop'la sem v zakonski stan.
Veselite moje bile ste,
v spomin mi ostanete.

Sem bila srečna deklica,
bom tudi žena zakonska.
Vsa v voljo božjo se zročim,
ko ledig leta zapustim.

Toda rožic, s katerimi je doslej krasila monštranco, ji ni treba dati stran, še manj pa svojega petja v božjo čast. Želimo ji vsi, da bo srečna žena-zakonska in ob njej, seveda tudi mož!

SMIHEL PRI PLIBERKU

V nedeljo, dne 9. marca ob 2. uri popoldne igra „Katoliška filmgilda“ pri Likebu film „Pesem o Bernardki“. Letos, ko roma nad milijon ljudi v Lurdu in bo tam počastilo Brezmadežno, ki se je prikazala Bernardki, je še posebno umestno, da si ogledamo ta film in poživimo našo vero in ljubezen do Brezmadežne ter se učimo častiti Devico Marijo v šoli velike svetnice Bernardke. Film so vrтели po knjigi „Das Lied von Bernadette“ (spisal Hans Werfel).

Prvi teden v postu smo imeli pri nas tridnevno kot pripravo na Veliko noč in na Marijansko leto, katero smo pričeli. G. p. Jakob Vučina iz kapucinskega reda iz Celovca so nam v obilni meri delili kruh božje besede. V stanovskih pridigah so nas navduševali za božje življenje in da bi delali za rast božjega življenja med nami. Kljub slabim vremenskim razmeram so farani v lepem številu prihajali k stanovskim pridigam. Veseli nas še prav posebno, da so g. pater Jakob Vučina ostali za enkrat v naši sredi, ko jih tako potrebujemo v dušnem pastirstvu. Upamo, da bodo za vedno ostali na Koroškem, da jih bomo še večkrat mogli klicati na pomoč v sili, v korist ter rast božjega kraljestva.

STEBEN V PODJUNI

Konec meseca februarja je umrla Matilda Konrad v Štebnu v starosti 80 let. Pogrebne obrede so opravili domači g. župnik Posch ob asistenci g. župnika Wölfla.

Pri nas na Koroškem

Pevski zbor Janeza Petjaka je rajni zapel ob s'ovesu ganljive žalostinke.

Rajno Privaznikovo mater smo poznali kot verno in pridno ženo. Naj blaga duša počiva v miru!

SV. HEMA IN ROZALIJA NAD GLOBASNICO

Starodavno svetišče sv. Heme se bo letos popravljalo. Na novo mora biti pokrita streha. Ker so tozadevni stroški veliki, romarska cerkev pa brez vsakega premoženja, je zato popolnoma odvisna od dobrotnikov in so verniki tem potom širom Koroške lepo naprošeni, po možnosti s svojimi darovi omogočiti ohranjenje tega lepega svetišča sebi in svojim bodočim rodovom, ki bodo iskali pomoči pri sv. Hemi in sv. Rozaliji.

Vsakemu darovalcu naj bi bilo lepo zaščeno - hvaležen pogled na ta gorski romarski biser nad Podjuno, ko bo lahko rekli, da je tudi on doprinesel za te svoj dar.

Darove sprejme hvaležno župnijski urad Globasnica, ali pa na nakaznico Raiffeisenkasse Bleiburg števil. 163.730 - cerkev Sv. Hema.

SELE

Letošnja zima je res muhasta. Pogosto menja vreme in ni naklonjena voznikom pri vožnji leso, pa tudi smučarjem ne dosti. Mladi cariniki, začetniki v smučanju, so imeli tu svoj smuški tečaj. Pa še druge vrste tečajnike imamo: sedem psov ovčjakov, ki naj se izurijo v iskanju od plazov zasutih ponesrečencev. V bližini hiše carinikov imajo svoje ute. So pa zelo budni in se pogosto oglašajo z lajanjem. Stanovalci v bližnjih hišah niso nič veseli teh pasjih koncertov.

Pri zimskem športu se dogajajo tudi nezgode. Tako si je desetletni Husov Tomej na lomili nogo, šestletni Bošnjakov Albin pa ključnico. Pa nič ni hudega, saj mlade kosti hitro zarastejo!

ST. JAKOB V ROŽU

Vsem lahkomišelnim v pouk!

Na pustno nedeljo so speljali neko dekle, doma iz Velike vasi, v Frankov espresso. Na posledicah njih brezvestne vsiljivosti s pijako je dekle zbolelo na alkoholni steklosti in jo je moral rešiti voz še ponoči odpeljati v bolnico. Ugotavljamo, da take priložnostne zanke niso ne mladini in ne družinam v znanje, korist in srečo. Pričakujemo, da bo oblast svoj postopek odločno izpeljala in krivce in sokrivce izročila sodišču.

G. novomašnik v naši sredi

Obiskal nas je na povabilo preč. g. novomašnik Janez Markič in nam na prvo postno nedeljo delil svoj novomašniški blagoslov. Kakor smo zvedeli, bo nastopil svojo dušnopastirsko službo v Solkanu pri Novi Gorici. Želimo mu mnogo veselja in uspeha pri njegovem poklicnem delu! Priložnostno pa naj se vrne med nas; saj smo v postnem pastirskem listu slišali, da je v škofiji mnogo župnij in večje število kaplanskih mest nezasedenih.

GLINJE

Pozni smo že, toda vseeno še nekaj novice iz starega leta. Izumrli še ne bomo, kajti v zibelko je bilo položenih 12, v grob pa 5. Z zakramentom sv. zakona so ustanovili družino 1 doma, 2 drugod. Ne majhno število neveljavnih zakonov je bilo pomnoženo za 1, 1 se je vrnil v katoliško Cerkev in uredil svoj zakon. Birmanih je bilo 20, obhajanih pa 4812. Od majnika do septembra smo popravljali župnišče, ki je bilo že pravi „invalid od strehe do tal“. Hvaležni smo škofijstvu in patronatu knezu Liechtenstein, ki sta prevzela stroške popravil, ki so precej narasli. Župnija Glinje je namreč brez gozda in njiv, le vrt obdaja župnišče. V Glinjah popravljamo že 10 let vsa cerkvena poslopja večinoma s podporo sosednjih župnij, ki nas na 4 glinjske nedelje in god sv. Ane na Macni res požrtvovalno podpirajo. Zato smo vsem dobrotnikom prav iz srca hvaležni.

Od Borovelj do Medborovnice smo dobili razširjeno in asfaltirano cesto ter nov be-

tonski most čez medborovniški potok. Upamo, da bodo cesto še skoz druge vasi do Smarjete razširjevali. Razširjena cesta je odrinila v Medborovnici kapelico škofa Pavliča, ki je bil glinjski faran. Kakor pripovedujejo, je še on tam, kjer je stal njegov rojstni dom, postavil kapelico, obnovil jo je pa župnik Wornik. Podrli smo jo, saj je bila že zelo revna, zgradili bomo novo in lepšo kapelico v hvaležen spomin na škofa Pavliča, ki je bil velik dobrotnik revežev v Glinjah, Boroveljah, Podljubčju in Celovcu.

In še nekaj novic iz novega leta: Oba Valentinova dneva (7. jan. in 14. feb.) smo obhajali ob lepem vremenu in zelo lepi udeležbi romarjev sosednjih župnij. Pomagal sta provizor Vošnjak iz St. Janža in p. Jakob Vučina iz Celovca. Drugi Valentinov dan smo zaključili z zelo lepim in zanimivim predavanjem in barvanimi slikami o Lurdu in Fatimi. Obema se za trud pristrčno zahvaljujemo.

Smrt nam je vzela dva farana: Gregor Buchreiter je bil prvi po težki bolezni in nato Grabljarjeva mati iz Loke. Bila je verna žena, ki je vzgojila 8 otrok. Rajnim večni mir pri Bogu, žalujočim pa naše iskreno sožalje!

Naše prireditve

VABILO

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici bo gostovalo v nedeljo, dne 9. marca 1958 ob pol. 3. uri popoldne v

GOSPODINJSKI SOLI V ST. RUPERTU
z lepo zgodovinsko igro
„ROZA SVETA“

Št. Rupert in vso okolico prav iskreno vabimo na to res izredno lepo kulturno prireditev.

V nedeljo, dne 16. marca ponovi globaško Prosvetno društvo igro ob pol. 12. uri dopoldne v Farni dvorani v **Železni Kapli**.

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu vabi prav pristrčno vse prijatelje in ljubitelje slovenske besede in lepih iger na igro v treh dejanjih

VEČNA MLADOST IN VEČNA LEPOTA
(za slovenski oder priredil Fr. Rihar)
v Farni dvorani v Globasnici v nedeljo, dne 16. marca ob 3. uri popoldne.

Pridite v obilnem številu, videli boste nekaj lepega! Igra vas popelje v prve čase krščanstva v Rimu!

Katoliško prosvetno društvo Šmihel vabi že danes prav pristrčno na igro v petih dejanjih

„NAŠA KRI“

(Fr. Fimžgar)

ki jo bo uprizorilo v nedeljo 23. marca v Šercerjevi dvorani ob 3. uri popoldne.

Držite ta dan prost za našo prireditev!

Na veselo svidenje vabi

odbor.

Našim naročnikom!

V predzadnji številki smo vsem naročnikom v Avstriji priložili poštne položnice, da bi po položnicah vplačali letno ali vsaj polletno naročnino. Precejšnje število naročnikov se je že odzvalo naši prošnji. Hvaležni smo jim, ker še vedno velja: »Kdor hitro da, dvakrat da.«

Vse ostale naročnike, ki še niso plačali, pa ponovno prosimo, da to sedaj store. Kdor je morda položnico založil, naj zahteva na poštnem uradu prazno položnico (Erlagschein) in naj na to napiše številko našega računa: 69.793 in pripiše »Zeitung Naš tednik, Klagenfurt« in vplača znesek za naročnino. Za celo leto stane v Avstriji 60.— šil., za pol leta 30.— šilingov.

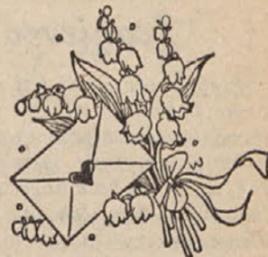
Če ste morda medtem že plačali naročnino za tekoče leto, vas pa prosimo, da se ob priliki morda v prijatni družbi, spomnite tiskovnega sklada in kaj darujete za tiskovni sklad našega lista.

Za vsako vplačano naročnino in za vsak dar se uprava lepo zahvaljuje!

Uredništvo in uprava lista:

»Naš tednik - Kronika«

Pismo iz
Nizozemske

Piše Zofka Drenovec.

Ko sem obiskovala ljudsko šolo v Selah in smo se v zemljepisni učili tudi o Nizozemski, pač še nisem mogla slutiti, da bo nekoč ta država moja nova domovina. Pa me je le življenjska pot zanesla semkaj.

Z rojstnim domom in ljubimi Selami pa me še vežejo srčne vezi. Zato mi je drag prijatelj „Naš tednik“, ki mi teden za tednom prinaša poročila iz Koroške. Naj pa prinese danes usem dragim moje pozdrave, obenem naj jim orišem kosček svoje nove domovine.

Nizozemsko oklepajo Nemčija, Belgija in morje južno od Anglije. V splošnem ji pravijo Holandija, vendar to ime ne odgovarja popolnoma resnici. Dežela ima namreč 11 provinc in dve izmed teh sta Severna in Južna Holandija. Ta Holandija pa je postala znamenita radi tega, ker je okrog 17. stoletja imela največjo morskoro premoč. Takrat so bile nizozemske naselbine n. pr. v današnji južni Afriki, Indoneziji, New Yorku in drugod. Tako je jasno, da je ime Holandija postalo svetovnoznano in splošno.

Nizozemska država obsega 33.000 km² površine in šteje nad 11 milijonov prebivalcev. Da si bralec lahko predstavlja te številke, omenim, da meri če se ne motim cela Koroška 9.200 kvadratnih kilometrov in šteje 475.000 prebivalcev. Torej je Nizozemska le 3-4-krat večja, a ima 23-krat več prebivalcev.

Nastala je Nizozemska na ta način, da so reke Ren, Maas in Scheide tekom tisočih let ob izteku v morje, naplavile ilovico in pesek. Na tej nastali zemlji so se naselili Nizozemci. Ko se je narod pomnožil, so morje izsušili in si s tem pridobili zemlje. To se dogaja še danes. Zato tu ni planin in gora, temveč večna ravnina. 40% od vse Nizozemske ima do 7m podmorske višine. Korošci, ki so vajeni bivati več sto metrov nad morskoro višino, bi v tem videli nekaj neprijetnega. Imeli bi občutek, da morje vsak trenutek lahko prodre v njihove naselbine. A tukajšnji prebivalci so tega vajeni. Dejanska nevarnost za poplavo je zelo majhna, ker so Nizozemci v morskoro obrambi pravi strokovnjaki. Morje se dvakrat na dan, ob plimi in oseki, zaganja v obrambne nasipe. A brez škode. Večje poplave so bile leta 1421, 1570 in 1953, ko je morje deloma porušilo nasipe.

Najjužnejša od 11 provinc je Limburg. Ta provinca je za nas najbolj zanimiva, ker tu prebiva okoli 1000 Slovencev. Za holandske pojme Limburg ni ravnina. To so hribočki do nad 300 m.

Ze v srednjem veku so menili tu v Limburgu imeli svoje premogovnike. Do začetka 20. stoletja niso bili pomembni. A ko se je začela razvijati industrija in so ljudje spoznali vrednost premoga, so polagoma začeli graditi večji rudniki. S tem so dobili tukajšnji domačini delo v bližini in niso bili navezani na zaslužek izven Limburga, največ v Nemčiji. V tem času so si tukaj iskali kruha že nekateri tujci, med njimi nekaj Slovencev. Njihovo število je bilo prav majhno, prav tako njihova narodna zavednost. Prišli so iz avstro-ogrske monarhije. Zato tudi niso tvorili nobene slovenske skupine in je slovenski življenjski pri večini zamrl. Njihovi otroci so že pravi Nizozemci.

Po prvi svetovni vojni so rudniki šele prišli v pravi obrat in so zahtevali več delavskih moči. Teh pa niso dobili pri domačinih. Z večjim obratom rudnikov in v povojnem gospodarskem razvoju so si domačini lahko dobili za boljšo plačo dosti lažjega dela. Teško delo v podzemeljskih rovih jim ni dišalo. Rudniki so bili navezani na tujo pomoč. Ta je prišla v prvi vrsti iz Nemčije, ker je tam v tistem času vladala kriza. Lepo število Nemcev, Poljakov in Slovencev, ki so delali prej v Porurju se je priselilo semkaj. Pa jih še ni bilo dovolj. Vodstvo rudnikov je razpošljalo ljudi, ki so vabili in najemali delavce po Evropi, tako tudi po Sloveniji. Precej Slovencev, največ iz štajerske in Primorske je prišlo v Limburg. Med temi tudi starši mojega moža.

(Dalje prihodnjič)

Branjevec nekoč

Pred šestdesetimi leti sta po cestah francoske pokrajine Ovérn za ubornim vozičkom stopala starejši možak nagubanih lic in mogočne brade pa mladec v kratkih hlačah, ki so mu boste noge tičale v lesenih coklah. Njun konjiček je bil suho, žalostno kljuse. Na vozu sta imela polno cenene pločevinaste posode in vsakovrstnega domačega orodja. Sem in tja sta nakupovala ali prodajala tudi zelenjavo ali pa sadje. Tudi stare obleke sta kupovala in vse, kar je količkaj dobička obetalo. Bila sta zelo revna, vendar pa so ubožci vedeli povedati, da sta bila tudi dobrih rok.

Naj je lilo ali pa nemilo žgalo sonce, v snegu, blatu in prahu, vedno si ju lahko srečeval, ko sta vozila od vasi do vasi. Ljudje so ju imeli radi, ker sta bila skromna in poštena. Večkrat pa so se začudili, ako so videli fanta, kako je s coklami štorkljaje po kamniti poti jemal iz žepa knjigo in se zapljal v njjo.

Očetu so rekli Laval. Sinku, ki je očetu pridno pomagal pri skromni trgovinici, pa je bilo ime Peter. Učitelji in duhovniki so fanta stavili za zgled svojim učencem: „Le pogledite! Oče je tako reven, da ga še v šolo ne more pošiljati, pa vendar se Peter vseeno uči zvečer ali med potjo. Mnogi izmed vas niti toliko ne zna kot on. Gotovo se bo še visoko povzpél. Morda si boste še kdaj v srečo steli, ako mu boste smeli osnažiti čevlje.“

Peter Laval, branjevec sin, je bil rojen leta 1883. Ko je izpolnil 48 let, je pa postal prvi minister Francije. Kako je branjevec mogel priti tako visoko, da stanuje v kraljevski palači nekdanjih Burbonov? Z delavnostjo in poštenostjo.

Za mladino in prosveto

Slovenska kulturna prireditel

v Ločah . . .

Četudi so pri nas duhovi precej nemirni in se marsikaj hvači, zabavlja, pretresa — pa saj živimo v demokraciji in misli niso uniformirane, pa je v prosvetnem delu mir, spanje. Ko pa smo slišali, da nas na pustno nedeljo po dogem času zopet enkrat obišče Farna mladina iz Št. Jakoba, smo se vsi vzdramili in smo obiskali naše stare znanke iz Št. Jakoba. Dvorana pri Pušniku je bila polna kot le malo kdaj.

Ni nam bilo žal, ko smo se za pust tako nasmejali burki „Lumpacij vagabund“, trem zanikrnejem: čevljarju Kneftri, krojaču Šivanki in mizarju Limu. Režiser g. Vinčo Zaletež nam je rekel, da ni pozabil zvestih Ločanov, ki vedno radi napojnijo Pušnikovo dvorano, kadarkoli pridejo šentjakobčani in četudi je sedaj tako daleč stran, jim hoče vsaj za pust prinesiti veselja.

Pušnikova dvorana res ni najlepša, pa je gostobjubna in domača in glavno je, da je vsaj nekje prostor in streha, kjer kaj lepega vidimo ali se pošteno zabavamo. Velik obisk je dokaz, da ljudje še hrepenijo po domači

besedi. Zato se zahvalimo šentjakobčanom za obisk in prosimo: če še pridite med nas!

Na pustni torek pa so igro ponovili doma v Št. Jakobu. V odmorih so nastopili naši muzikantje s svojimi citrami, kitarami, mandolinami in s piha'nimi instrumenti (trompetami in pozavnami). Naše toplo priznanje njim in vodji, požrtvovalnemu g. kaplanu Mihorju.

. . . in v Glinjah

Na pustno nedeljo je Cingečova dvorana na Trati oživila. Prov. Vošnjak je pripeljal Farno mladino iz Št. Janža. Zaigrali so pred napojneno dvorano pustno igro: „Ubogi samci“. Kar občudovale smo dekleta in fante Farne mladine, kako so se živeli v svoje vloge in nam tako nudili nekaj prav veselih uric. Želimo, da bi še večkrat prišli med nas, ki smo tako zaspani, tako mrtvi na prosvetnem polju. Saj radi gledamo igre, poslušamo in se smejimo . . . Provizorju Vošnjaku in Farni mladini velja naša prisrčna zahvala.

in odene torbo, pa da si natančneje ogleda nevarno nastavo.

Medtem pa je Lojze, ki je komaj zadrževal smeh, porabil priložnost, ko je orožnik letel za klobukom, da je hitro skočil iz fižola, zgrabil puško ter jo vrgel daleč v travo. Nato pa smuknil v svoje skrivališče.

Ko se je orožnik vrnil, si je najprej natančno ogledal nevarno past.

„Čakaj, to boš pa pošteno plačal, kdorkoli si že!“ je glasno robantil. Potem si je odel torbo in se ozrl še na puško. Pa je ni nikjer videl.

„Kako je to mogoče? Saj se mi vendar zdi, da sem jo prav tu vrgel v travo,“ se je sam s seboj jezno pregovarjal.

Dolgo časa je iskal ter jo naposled vendarle našel. Ubral jo je iz loga naravnost po bregu navzgor proti hiši. Po poti je premišljeval, kdo bi utegnil biti zločinec, ki tako brezvestno streže ljudem po življenju. Blaže ni bil, to je vedel. Ta streže samo ribam po življenju, človeku ne bo lasu skrivil. Pa se mu kar sama od sebe vsili misel na Lojzeta. Ta bi utegnil biti. Je dovolj nabrit. Prav ta bo!

Ko je bil orožnik že na dvorišču, je Lojze hitro stekel po logu do spodnjega konca hiše, pa skozi odprto okno v oljarnico in od tod v mlin.

Na dvorišču je orožnik našel očeta, ki je napregal voz.

„Bog daj dober dan, gospod korporal!“ ga je oče vladno pozdravil. In čisto moker je pod noge, ga je ogledoval oče. Je že zopet beštja bredel skozi rosno travo, ga je presodil.

„Kje pa imate Lojzeta?“ je orožnik takoj vprašal nič kaj prijazno.

„Bo že v mlinu. Ali naj ga pokličem?“

„Bom kar sam stopil do njega.“

„Kaj pa mu hočete?“ je zaskrbelo očeta.

„Vam bom že povedal,“ je odvrnil orožnik ter stopil v vežo in po stopnicah navzdol v mlin. Lojze pa je že pometal na podirju okrog kamnov, da so blaki prahu plavali po mlinu.

Obstal je ter začudeno pogledal orožnika, ki je stal spodaj.

„Lojze, ti si mi nastavljal žico,“ ga je mislil presenetiti orožnik.

„Kakšno žico? Kje?“ je Lojze še bolj začudeno gledal orožnika.

„Nič ne taji! Špan te je videl,“ se je orožnik hitro zlagal.

„Špan je vsak dan pijan, Bog ve, koga je videl. Mene ne,“ je odločno govoril Lojze.

Tedaj je orožnik zapazil, da se na njegovi obleki nabira gost prah, kar zlasti mokremu klobuku ne bo prav nič dobro delo.

„Čakaj, fant, te bomo že dobili,“ je zagrozil ter se hitro obrnil po stopnicah navzgor, preden bi ga prah docela pobelil.

„Če ga boste tu v mlinu iskali, ga ne boste nikoli dobili,“ mu je Lojze zabrusil za slovo.

Na dvorišču je orožnik povedal očetu, kaj se je zgodilo. Pa da bo imel najbrž Lojze svoje piste vmes. Pa taji seveda. Da mu bodo že preresetali kosti.

„Seveda, najbolje bo, da kar naravnost po cesti hodite, pa se vam ne bo nikoli kaj takega zgodilo.“

(Konec na zadnji strani)

Lepo vedenje

PRI JEDI

Kako ne smemo jesti?

Jesti ne smemo: nezumno ali požrešno. Nezumno je, kdor užije več, kakor je zdravju koristno.

Požrešno je: kdor je hlastno in kaže preveliko nagnjenje do jedi.

Nedostojno je cmokanje z jezikom in glasno srebanje.

Kdaj zlasti pazimo na lepo vedenje pri jedi?

Na lepo vedenje pri jedi pazimo zlasti, kadar jemo z drugimi ljudmi.

Lepega vedenja pri jedi se gotovo navadimo, če se tudi takrat lepo vedemo, kadar smo sami.

Jedilno orodje naše sme služiti zgolj za lastno rabo.

Z žlico in vilicami, s katerimi si sam jedel, ne smeš podajati drugim.

Z nožem svojim ne smemo: rezati skupnega kruha ali nositi z njim hrano v usta.

Kako jemo ribe?

Ribe jemo tako: s kosom kruha v levi roki si pomagamo, da z vilicami v desni roki trgamo od ribe kos za kosom in nosimo v usta.

Kako jemo močnate jedi in pecivo? Močnate jedi in pecivo, če ni suho in trdo, jemo z vilicami.

Kaj smemo jesti z golimi rokami?

Z golimi rokami smemo jesti kruh, sadje, razno pecivo in potico.

Kruha ne razkosamo in ne razrežemo takoj vsega; tudi ga ne trgamo z zobmi, temveč ga s prsti sproti odlomimo toliko, kolikor rabimo.

Kakšen običaj velja za rezanje mesa?

Mesa ne razrežemo takoj na drobne kose, ampak ga režemo sproti.

Tudi če jedila mešamo, jih ne pomčamo takoj skupaj, ampak sproti, kolikor denemo v usta.

Na kaj pazimo, ko jemljemo jedila iz skupne posode na krožnik?

Ko jemljemo jedila iz skupne posode na krožnik, ne smemo izbirati največjih kosov in najboljših jedi.

To pa zaradi tega, ker bi bilo to brezobzirno in ker je tako vedenje znak neotesanosti.

Za dober voljo

Na lovu

Sluga: „Gospod grof! Vaš jazbečar je prinesel jerebico.“

Grof: „Izvrstno! Torej sem vendar kaj zadell!“

Sluga: „A ta je že pečenal!“

Grof: „O, jejmine! Moj zajtrk!“

Nova mera

Ob času, ko se je nova mera pri nas uvajala, je bil neki godec obsojen na zapor zaradi nekega pretepanja. Predno ga odvedejo v celico, vpraša sodnika ves prestrašen: „Gospod sodnik, ali bom sedel že po novi meri ali še po stari?“

Tega pa ne zna . . .

Sodnik: „Nerazumljivo mi je, kako ste mogli odpreti vse ključavnice in vrata, ne da bi bil kdo kaj slišal.“

Tat: „Mislim, da tega ne razumete, gospod sodnik! Ako se hoče eden izmed nas preživeti na svetu, mora veliko znati. Malo pisati in uboge zatožence obsojati, to ni polovico tako težko.“

PO ŠOLI

Po šoli je veselje na cesti in doma, spolnjujejo se želje: o, zlata svoboda.

Maščevanje nad orožnikom

Kako se je Lojze srečno izmuznil iz klešč, ki bi ga utegnile krepko stisniti

Nekoč je bil za oljarja stari Blaže, majen, suh mož, brez mesa. Bil je dobrodušen in usmiljenega srca, da bi še muhe ne mogel ubiti. Da bi pa kake-mu človeku kaj žalega storil — za ves svet ne! Samo ribe se mu niso smilile. Bil je strasten ribič. Pa še kako spretan! Parkrat je zamahnil s trnkom v vodo, pa je capljala velika postrv na vrvi. Spretno jo je snel, da je ne bi preveč bolelo — naenkrat je postal usmiljen — parkrat z njeno glavo krepko udaril ob kamen ter jo vrgel v travo. Pa je zopet nabodel črviča na ostro konico trnka in ni bilo treba dolgo čakati, pa je že pricapljala druga. Tu ni poznal nobenega usmiljenja. Ko jih je nalovil kakih pet, šest, jih je zavil v časopisni papir ter jih zvečer nesel na prodaj v to in ono hišo.

Meščan, ki je imel ribolov, v zakup, je dobro poznal Blažeta in njegovo strast. Zato je prežal sam in po svojih ljudeh, da bi ga zalotil pri prepovedanem poslu. In se mu je tudi parkrat posrečilo, da ga je zasačil. Blažeta so res za nekaj dni zaprli, toda ribaril je dalje, samo previdnejši je postal ter se na lovu nikoli ni dosti zamujal.

Očetu ta Blažetov šport ni bil prav nič všeč. Že zato ne, ker je delo v oljarni zastajalo, kadar je bil Blaže na večdnevem dopustu pri sodniji. „In prav ni to,“ je še razlagal Blažetu. „Do rib ima pravico samo tisti, ki jih je plačal.“

„Saj imate prav,“ je krotko odgovarjal Blaže. „Saj jaz tudi tako mislim. Pa me kar nekaj zagrabí, pograbim trnek in, preden se dobro zavem, kaj delam, že leže postrvi v travi. To mora biti že taka bolezen.“

„Čudna bolezen! Z boleznijo, če je prava, gre človek v špital, ne pa v arest.“

Pa ni pomagala nobena pridiga.

Lojze je bil drugačnega mnenja kot oče. Večkrat je z rak opazoval Blažeta, kako se je na pol skrit v jelševju plazil ob vodi ter vrgel trnek zdaj tu zdaj tam in skoro vedno privlekel kaj živega na dan. Občudoval je njegovo spretnost, kakor je sploh imel veliko spoštovanje do vsake spretnosti, ter močno želel, da bi Blaže tudi njega naučil te čudovite umečnosti.

Blaže pa za Lojzetovo ukaželnost ni kazal prav nobenega umevanja.

„Lojze, kar na rakah ostani in me glej, če ti je všeč. K meni pa nikar ne hodi, ker bi tako utegnili tudi mlin, ne samo oljarna, ostati za kakšen dan brez mlinarja. Potem zapodi oče mene in tebe.“

Lojze je šel in spotoma premišljeval, kako bi se Blažeta nalezl te čudne bolezni.

Toda Blaže je ostal trd in nedostopen. Pa Lojze ga zaradi tega ni nič manj občudoval.

Zakupnik ni mogel Blažetu nič več do živega. Kajti ta je bil silno previden. Bal pa se je bolj očeta kot zakupnika. Če ga zapodi, kam pa naj gre na stara leta?

Zakupnik pa je bil prepričan, da Blaže še vedno uganja svojo skrivno obrt. Zato je pomazal orožnike, naj na svojih službenih potih še posebej nekoliko za Blažetom stopijo.

Tako sta kmalu Blaže skozi okno oljame, Lojze pa z rak parkrat opazila orožnika, kako gre po logu mimo zelnika skozi travo ter kar naprej pogleduje v grmovje ob vodi, če se ne giblje tam kaj sumljivega.

Blaže se je smejal ter si mislil: Le išči me, saj do bil me ne boš. Lojzeta pa je jezilo, da tega ubogega Blažeta zaradi par zanikrnih rib celo orožniki preganjajo. Še oče je nekoč opazil orožnika, kako lomasti skozi visoko travo. Kmetu pa se nič bolj ne smili kot lepa trava, če kdo na celem brede po njej. Bil je nevoljen ter se sklenil, da ob priložnosti pove orožniku svoje mnenje.

Lojzetu misel na orožnika ni dala miru. Tu je treba nekaj podvzeti, da se bo orožnik zapomnil, da je tega ubogega Blažeta preganjal.

Ni dolgo premišljeval. Poiskal je približno štiri metre dolgo močno žico, prišilil debel količek, vzle težko kladivo ter nekega dopoldneva, ko so se ljudje zamujali bolj na polju kot na cesti, stekel v log. Najprej se je dobro ogledal daleč naokrog, če ne gre kod kak človek, ki bi ga videl. Ni ga bilo. Hitro je zabil količ kakšne tri metre daleč od vode v mehko zemljo. Potem je pritrdil en konec žice ob močno jelšo, ki je rastle ob vodi, žico napel, drugi konec pa trdno ovil okoli količa, ki je za nekaj pedí gledal iz zemlje. Pri vsem delu je komaj zamudil pet minut.

Nato se še enkrat ozre naokrog, če ga ni kdo opazoval. Toda joj! Daleč gori na cesti zagleda skozi drevje orožnika, ki počasi koraka v smeri proti hiši. Kaj pa sedaj? V mlin ne more več teči, ker je prilično daleč ter bi ga orožnik utegnil zapaziti, ko se prikaže izza drevja. Žico odviti pa tudi ni mogoče tako naglo.

V zelniku je bilo nekaj gred visokega fižola na prekljah. Hitro skoči Lojze s kladivom v rokah v fižol, se potuhne k tlom ter skozi gosto listje opazuje orožnika, ki je prišel do loga. Tu se spusti po nizkem bregu navzdol, brede skozi travo in potem ob vodi navzgor. Na noge ni dosti gledal, dasi ga je visoka trava ovirala pri hoji, temveč je imel svoje oči uprte na jelševje, ki je tu in tam rastle ob bregu.

Naenkrat, štrbonk! pa je ležal na vseh štirih v mehki travi.

„Kakšen hudič prekleti pa mi je to napletel?“ je nič kaj pobožno, zato pa precej glasno vzkliknil orožnik. Ko je dvignil glavo, je videl, da mu je trdi črni klobuk z mogočno zeleno se lesketajočim šopom petelinjih peres, kot so jih nosili stari avstrijski orožniki, odletel naravnost v vodo, ki ga je počasi in slovesno odnesla.

Brž je skočil pokonci, vrgel puško in torbo v travo ter stekel ob vodi za klobukom. Ob koncu loga je hitro preplezal plot ter tam, kjer se struga zelo razširi in je voda zelo plitva, stopil kar obut v vodo ter čakal na klobuk, ki je pravkar priplaval točno njemu v roke. Malo ga je oretsel, se pokrtil ter zopet preplezal plot, da si zadene še puško

P * I * S * A * N * O * * B * R * A * N * J * E

Stanko Janežič:

SONCE SIJE NAD PARIZOM

(Iz Zbornika svobodne Slovenije)

Nadaljevanje iz prejšnje številke. Kratka vsebina:

Dana, mlado slovensko dekle iz Ljubljane je prišla na obisk v Francijo k teti, omoženi z nekim francoskim uradnikom. Pri teti, ki je žvela v revnih razmerah, ni mogla ostati, v domovino se pa tudi ni hotela vrniti, zato je šla v Pariz, kjer se je obrnila na slikarja Likarja, čigar naslov ji je dala mati. Po Likarjevem posredovanju dobi Dana za prvo silo službo pri gostilničarki Mari. Tam pomiva posodo in streže gostom. Med temi je tudi družba Slovencev, v kateri spozna študenta medicine Milana Krajnika.

Pri obljubah je ostalo. Dnevi pa so tekli. Dana je živela pri Mari in se skušala privaditi. Še vedno je nosila edino kričo, materi v Ljubljano pa je poslala prvi paket in bila vsa srečna. Umetnik Likar bi jo tisti dan najraje pred vsemi objel in poljubil.

Prve noči je Dana spala kakor ubita. Presneto kratke so bile tiste ure od polnoči do jutra. Legla je in ni več vedela zase, za nikogar ji ni bilo mar.

Tisto noč je slišala stopinje, šepetanje, šum v drugem kotu, kjer je spala Mara. Neznani strah ji je šel skozi telo. Povlekla je odejo čez glavo.

Ves dan je bila nemirna. Mari ni mogla pogledati v oči. Ta pa jo je kakor nalašč povlekla za seboj v stransko sobo, kjer ni bilo nikogar.

„Dana,” je spregovorila s tišjim, spreminjenim glasom, „mlada si in lepa. Kaj boš trla revščino. Tako ne gre naprej. Ti si otrok in ne veš: ni tako hudo priti do denarja mladi ženski. Če hočeš?”

„Nočem,” je odgovorila rezko Dana in odšla v prvo sobo.

Zvedela je ža, da je Mara razporočena in da k njej zahaja mlad možki, lep, bogat. A da bo na vsem lepem začela njo nagovarjati že prve dni, tega ni pričakovala.

Zvečer je legla s težkim srcem. Razmišljala je, ali ji bo moč obstati.

Odrpela so se vrata, nekdo je vstopil. Stopinje so se bližale, že so pri njej. Prišlec se je sklonil, sedel k zglavju, približal ustne, zašepetal. Dana je zaznala duh po vinu, moške roke so se je oklenile. Vzkrinkala je, v hipu se je povzpela, se otresla težkih rok potisnila s silovitostjo v moža, da je telebnih po tleh. Urno je vstala, pograbila obleko in bežala skozi vrata, po hodniku, čez stopnice, vežne duri so bile odprte. Komaj na ulici si je v naglici nadela vrhno obleko in tekla dalje.

Dana sama ni vedela, kako se je znašla pred cerkvijo. Stisnila se je k stranskim vratom in preždelala tam do jutra. Čutila se je varno.

Vstopila je in komaj zdaj spoznala, da je v Notre Dame.

Dana je molila. Bilo ji je, ko da je ne-bogljena ptička: Kako naj gre skozi življenje brez nekoga, ki bi jo varoval. Ne, kril si ne pusti odrezati nikdar.

„Pomagaj, Notre Dame, naša Gospa in Mati.”

Solze, ki so tekle, so bile solze stiske in tolažbe obenem. Ko je stopila iz cerkve, se je Pariz kopal v soncu. Zavila je po trgu ob Seini, čez most v jutranji vrvež na Boulevard St. Michel in na desno v Jardin de Luxembourg. Nekaj zdravega, osvežujočega je dihlo iz parka.

„O, gospodična Dana, pozdravljena!”

Zdrnila se je, a že je uzrla nasmejani obraz študenta Milana.

„Dobro jutro, gospod Milan.”

Nekaj je bilo v njegovih očeh, kar zbuja zaupanje. Dana ni mogla zakriti veselja, da je prav njega srečala to jutro.

„Na jutranjem sprehodu ali po opravkih?” je vprašal.

„Morda eno in drugo, ne vem.”

„Jaz zahajam te poletne dni vsako jutro v park — na delo. Za zidovi ni moč študirati. „In dvigni je torbo knjig in zvezkov.

„Jaz pa — ne vem, kam naj se denem.”

Stopila sta po ravni poti med rosno tra-

vo, rožami in drevjem. Negibni kipi so spo-kojni zrl nanju.

„Niste več pri Mari!”

„Ne.”

„Vem, ni prijetno tam.”

„Ne gre za prijetnost. Prodati se ne dam, pa naj umrem od lakote.” Pogledal ji je v sijoče oči in najraje bi se ji do tal priklonil.

„Dana, čestitam vam. Vzdržite.”

Čudovite so te poti po luksemburškem vrtu v jasnem jutru, ko še ni postarnih služkinj z otroškimi vozički, ne kričave de-ce, ne neutrudno kvartajočih penzionistov, niti mladih parov, ki so tako oslepeli za ves svet okoli sebe in nikakor ne morejo končati z objemi in poljubi.

Sedla sta na klopi, svetlozeleno, spočiti sončni žarki so se veselo poigravali na njej.

Dana ni ničesar zamolčala. Ko pesem je bila njena pristna ljubljanska govorica.

Milan ji je pripoved vračal s svojo kratko in preprosto zgodbo: Rodila ga je kmečka mati v tolminskih hribih. Gimnazijo je končal v Ljubljani, tam je začel s študijem zdravilstva. Neukrotljiva želja po svobodni misli, besedi in po znanju ga je povlekla v svet. Pobegnil je čez mejo in našel brata delavca v Parizu. Brez njega bi težko vzdržal. Kot oče zanj skrbi s svojimi močnimi rokami. Še eno leto mora vztrajati. Končal bo vse izpite in bo stal na svojih nogah. Prvo službo ima že zagotovljeno.

Ko sta se poslavljala, je Milan iz srca dejal: „Ko ti bo hudo, Dana, takrat se spomni, da je v Parizu nekdo, ki misli na te in bi hotel vse storiti zate.”

URA IN NJEN COF

Ko so mi to zgodbo pripovedovali, je bil gospod U. že visok uradnik ministrstva. Za polno človeško pokolenje pred tem pa je bil še čisto majhen gimnazijec in, če se dobro spominjam, je gimnazijo obiskoval v Gorici. Takrat se je zgodilo, da je od svojega očeta, kraškega posestnika, prejel za god žepno uro-cilindrico, kot so takrat te izdečke imenovali.

Žepna ura ni imela verižice, pač pa samo košat svilen cof, ki je pri odprtem jopiču po spodnjem delu telovnika vsemu svetu oznanjal, da ima fant uro. Mali Andrej je bil na uro zelo ponosen, saj je bil med takratnimi gimnazijci lastnik resnične ure prava bela vrana. Nič čudnega, če je fante kar naprej vlačilo uro za cof, da se prepriča, koliko minut je preteklo od prejšnjega ugotovljenega časa. Čas pa je kljub temu potekal v neskončnost in ta čas je fantiču pričaral še eno srečo. V Gorici je bil v tistih dneh semenj sv. Andreja. Mladi gimnazijci so že pred tem velikim dogodkom pridno nadzirali priprave, vendar so semenj odprli šele tisto zgodnje nedeljsko jutro, ko je kraški očanec prestopil prag fantičeve podstrešne čumnote.

Fanté, tako je premišljeval Kraševac, naj si nekoliko ogleda svet, saj se v šoli kar pridno uči. Za praznike pa bo tudi treba nakupiti nekaj najpotrebnejšega.

Tako sta se oče in sin napotila proti sejmšču, kjer so se vrstile stojnice z najraznovrstnejšo kramo, strelišča, zabavišča in še polno drugih čarovnij. Pomešala sta se med množico, postajala pred stojnicami in občudovala prodajalce, ki so nudili po deset najrazličnejših reči za pol krone denarja. Kupila sta polhovko za očeta, predpasnik in ruto za na glavo materi, čevlje za sestrico in še marsikaj drugega. Oče je sinu razlagal zanimivosti, čeprav so tudi njemu ostale razne iznajdljivosti prikrite.

Ko sta tako pohajkovala, se je očetov pogled ustavil na rdečem svilenem cofu fantove ure. Andrej je levico trdovratno tiščal v hlačen žepu, da je cof lahko veselo bingljal. Tedaj je očetu tresčila v glavo svarilna misel. Izkušnja je najboljša učiteljica, je oče pogosto zatrjeval doma in po kraških ogradah. Ko je Andrej z odprtimi očmi in usti občudoval briškega fanta, ki je s težkim kladivom porival kazalec na navpičnem drogu navzgor in s tem bahavo razka-

„Hvala, Milan. Toda lahko je nositi breme v dvojce. Nisem vedela. Na svidenje.”

Ze opoldne je Dana nastopila novo službo. Po posredovanju Likarjevega znanca.

Gospodar je bil trgovec. Imel je mlado ženo, dva otroka in bogato stanovanje. Dana je pospravljala po sobah, pomagala v kuhinji, skrbela za otroke, celo v trgovini je kdaj pa kdaj stregla. Zadovoljna je bila. Mami je pisala veselo pismo, odposlala je drugo pošiljko.

Naenkrat se je vse spremenilo. Hladne gospodarjeve oči so se vžgale in vedno sledile Dano. Mož je hotel biti sam z njo. Ze nekajkrat jo je naskrivaj prišel nase in poljubil. Za trgovino se ni brigal dosti. Na obraz njegove nelepe žene je legla žalost, srd.

Dana je videla vse in razumela. Nekega jutra je pobrala svojo revščino in odšla brez slovesa. (Dalje prihodnjič)

zoval orjaško moč svojih mišic, je oče naskrivaj in z vso opreznostjo potegnil za cof in sinu izmaknil uro. Prav z isto previdnostjo jo je spustil v žep svojega jopiča.

Nekaj minut kasneje je sina vprašal: „No, Andrej, koliko pa je že na uri?”

Andrej je iztegnil roko po cofu, pa ga ni bilo nikjer in tudi ura je odšla s cofom. Hlastno je preobrnil vse žepe, se pretipal od vrha do čevljev, iskal med nogami množice, vendar je bilo vse zaman. Soze so mu dušile grlo, nato pa je dejal z ne posebno pogumnim glasom: „Oče, uro so mi ukradli! Ukradli so mi jo!”

Oče ga je karajoče pogledal, zmajal z rameni in glavo, kakor je bila njegova navada, in hripavo pokašljeval. Nato pa je sinu spregovoril obširno na besedah bogato pridigo. Skoraj za las tako, kakršno je slišal zadnjo nedeljo v cerkvi. Vsakdo mora svoje stvari čuvati kot čuva dobri pastir svoje ovce. Posebno to velja za mesta, kakršna je Gorica, vsa mesta so polna hudobije, velikih in malih zločincev. Hudo nevarno je, je nadaljeval oče, da v taki gneči človek razkazuje take zapeljivosti kot je rdeč cof z uro.

Andrej je poslušal očetove besede in postajal čedalje bolj žalosten, dokler se mu iz oči nista utrnili dve debeli slani solzi. Ko je to oče opazil, se mu je zdelo, da se je pridiga približala koncu. Ljubeznivo je potrepljal sina po glavi in dejal s predru-gačnim, očetovskim glasom:

„Nič ne jokaj, Andrej! Uro sem ti sam nalašč potegnil iz žepa. Hote! sem ti samo dokazati, da moramo v življenju paziti na svoje lastne stvari! Skrbno paziti!”

Segel je v žep, da bi uro vrnil Andreju. Te pa tudi v njegovem žepu ni bilo. Izmaknil jo je tatič, ki je opazoval ves prizor. Morda je tudi slišal del očetove pridige, pa se ga na žalost ni prav nič prijea. A. Hun.

(Iz „Demokracije”.)

JULES VERNE: 16

Potovanje na Luna *)

Ostala je še vraževerna plast nevednežev; tem ni dovolj to, da ničesar ne vedo, ampak hočejo vedeti to, česar sploh ni in o luni so vedeli šla mnogo. Nekaterim je bila lunina plošča zračna, v katerem se ljudje lahko vidijo z različnih krajev sveta in se z njegovo pomočjo tudi sporazumevajo. Drugi so trdili, da so opazovanja pokazala, kako je 950 od vsakih tisoč mlajev prineslo silovite spremembe, nesreče, revolucije, potrese, povodnji itd.; verjeli so v skrivnostni vpliv lune na človeško usodo; imeli so jo za pravo protiutež zemeljskega bivanja; po njihovem je vsak prebivalec lune povezan z vsakim prebivalcem zemlje z neko simpatično vezjo; z doktorjem Meadom vred so bili prepričani, da je življenjska sila povsem podrejena luni, in so trdovratno oznanjali, da se rodijo v času nove lune predvsem dečki, deklice pa v času zadnjega krajca itd., itd. Navsezadnje pa se je bilo treba teh grobih zabod le otresti in čeprav je izgubila luna v očeh nekaterih svojih občudovalcev ves vpliv in vso moč ter so ji nekateri obrnili hrbet, se je ogromna večina ljudi le odločila zanjo. In Yankeeje je navdajala samo še ena želja: zasedati to novo zračno celino in zasaditi nanjenem naj-

višjem vrhu zvezdnato zastavo Združenih držav Amerike.

SEDMO POGlavJE

HIMNA KROGLI

Zvezdarna v Cambridgeu je v svojem znamenitem pismu z dne 7. oktobra obravnavala vprašanje z astoromskega stališča, zdaj ga je bilo treba rešiti še mehanično. In praktične težave, ki so tedaj nastale, bi se zdele nepremagljive v vsaki drugi deželi razen Amerike. Za Amerikance pa je bila to igrača.

Predsednik Barbicane ni izgubljal časa in je takoj imenoval v „Topniškem klubu” izvršni odbor. Ta odbor je moral v treh sejah razčistiti troje velikih vprašanj: topa, izstrelka in smodnika; sestavljali so ga štirje člani, strokovnjaki na tem področju: Barbicane, čigar glas je imel v primeru neso-glasja odločilno moč, general Morgan, major Elphiston in končno neizogibni J. T. Maston, ki so mu poverili tudi funkcije tajnika — referenta.

8. oktobra se je odbor sestal pri predsedniku Barbicanu v Republiški ulici 3. Ker je bilo važno, da se pri tako resnem razpravljanju ne bi začeli oglašati želo-dec, so štirje člani „Topniškega kluba” sedli k mizi, obloženi s sendviči in velikimi lonci čaja. J. T. Maston je takoj privil pero na svojo železno kljuko in seja se je začela.

Barbicane je tovariše nagovoril:

— Dragi tovariši, je dejal, rešiti moramo

eno izmed najvažnejših vprašanj balistike, tiste znanosti vseh znanosti, ki preučuje gibanje izstrelkov, to je teles, ki jih je zalučala v prostor kakršna koli gonilna sila in so nato prepuščeni samim sebi.

— Oh! balistika, balistika! je z ginjenim glasom zaklical J. T. Maston.

— Na prvi pogled bi bilo bolj logično, je povzel Barbicane, da bi posvetili prvo sejo razpravljanju o topu...

— Tako je, je odgovoril general Morgan.

— Vendar, je nadaljeval Barbicane, se mi je po tolikšnem preudarku zazdelo, da ima vprašanje izstrelka prednost pred vprašanjem topa, kajti obseg topa je odvisen od obsega izstrelka.

— Prosim za besedo! je vzkliknil J. T. Maston. Dovolili so mu jo z vso ljubeznostjo, ki jo je mož zaslužil zaradi svoje slavne preteklosti.

— Moji vrli prijatelji, je dejal z navdih-njenim poudarkom, naš predsednik ima prav, ko daje vprašanju izstrelka prednost pred vsemi drugimi. Krogla, ki jo bomo izstrelili na luno, je naš kurir in naš poslanik, zato mi dovolite, da spregovorim o njej nekaj besedi z moralnega vidika.

Ta nenavadni odnos do topovskega izstrelka je vzbudil v odbornikih posebno radovednost; zato so poslušali J. T. Mastona z največjim zanimanjem.

— Dragi tovariši, je ta povzel, bom čisto kratak; ne bom govoril o fizični krogli, o krogli, ki ubija in se bom pomudil samo

pri matematični, moralni krogli. Krogla je zame najsijajnejše uveljavljenje človeške moči; v njej je ta moč osredotočena in ko je človek ustvaril kroglo, se je najbolj približal Stvarniku.

— Prav dobro! je rekel major Elphiston.

— Kajti, je vzkliknil govornik, Bog je ustvaril zvezde in planete, človek pa je izdelal kroglo, to je merilo zemeljskih brzin, to zmanjšano podobo nebeških teles, ki bledijo v vsemirju in ki so pravzaprav samo izstrelki. Božje deo je hitrost elektrike, hitrost svetlobe, hitrost zvezd, hitrost kometov, hitrost planetov, hitrost satelitov, hitrost zvoka in hitrost vetra! Naše deo pa je hitrost krogle, ki je stokrat večja od hitrosti vlakov in najhitrejših konj!

J. T. Mastona je zaneslo v višje sfere; ko je zapej to himno krogli, mu je glas drhtel od najnežnejših čustev.

— Če se vam hoče števil, je nadaljeval, vam lahko postržem z zelo zgovornimi! Vzemimo samo skromno 10 kilogramov težko kroglo; sicer leti 800.000 krat počasneje kakor elektrika ali svetloba, 76 krat počasneje kakor zemlja na svoji poti okrog sonca, toda v trenutku, ko zapusti top, prekaša hitrost zvoka; v eni sekundi preleti 400 m, v desetih 4000 metrov, v eni minuti 24 kilometrov, v eni uri 1440 kilometrov, v enem dnevu 34.560 kilometrov, kar je nekaj manj kakor hitrost katere koli točke na ekvatorju pri gibanju zemlje okrog lastne osi, in v enem letu 12.623.000 km.

Maščevanje nad orožnikom

(Nadaljevanje s 6. strani)

moglo hoditi po njej," je oče porabil priliko ter Tam doli ob vodi tudi ni nobene steze, da bi orožniku dovolj jasno namignil, naj se drži ceste. Na tihem pa je bil prepričan, da orožnikov sum ni neopravičen.

Lojze je z velikim navdušenjem pripovedoval Blažetu, kakšno je orožniku užagal. Prepričan je bil, da Blaže nikomur ne bo pripovedoval. Toda Blaže ni kazal posebnega veselja nad Lojzetovim junastvom.

„Fant, žandarje pa kar pri miru pusti. So od zlo-deja. Če ga na sredi ceste srečaš, napravi velik ovinek okrog njega, da te ne pohodi. Jaz vem, kako je to; ti si pa še mlad.“

Pri opoldanskem kosilu je bil oče tišji kot sicer. Ko je po prvi skledi položil žlico na mizo, je dejal:

„Lojze, najrajši bi te pretepel, tako si neumen in lahkomišeln. Lahko bi se že malo spametoval.“

„Nobeden me ni videl," se je skušal Lojze braniti.

„Seveda ne. Če bi te kdo videl, bi brčkone sedaj-le ne sedel tukaj, ampak bi bil pri žandarjih na kvartirju.“

In je bilo vse tiho. Tudi drugi si niso upali kaj vpraševati. Ko je oče po drugi skledi položil žlico na mizo, je še pristavil:

„Pa to ti povem, Lojze: z gospoko ne imej dosti opravkov. Bo zate tako najbolj prav.“

Naslednji dan je prišel sam orožniški postajevodja. Dal je poklicati Lojzeta ter ga na dolgo in široko zasliševal. Pa Lojze se ni vdal, posebno ker je videl, da orožnik špana nič ne omenja. Že včeraj se mu je zdelo, da si je prvi orožnik to kar na cellem izmislil.

Končno se je postajevodja naveličal zaman dregati v Lojzeta.

„To ti povem, falot: če se še kdaj kaj takega zgodi, boš sedel, da nikdar ne boš pozabil.“

Pa tudi orožniki od takrat niso več hodili po travi.

Dunajski spomladanski velesejem

Pred kratkim se je vršila v hotelu Sandwirt tiskovna konferenca Dunajskega mednarodnega velesejma, ki bo letos od 9. do 16. marca 1958.

Čas se danes vrta skoro hitreje, kot ga moremo dohajati. Tudi nas vedno bolj zajema tempo in že ja po čim večji udobnosti z najmanjšim trudom. Sedaj je vsako leto več novosti, iznajdb. Poleg tega je tudi konkurenca tako močna, da se mora vsak, ki hoče svoje blago prodajati, potruditi za čim boljšo kvaliteto in za nizko ceno.

Zato je potrebno, da imamo vsako leto priliko, da vse novosti vidimo, in sicer vse skupaj naenkrat in to nam nudi prav Dunajski velesejem. Letošnji pa je še posebno vreden, da ga obiščemo, ker nam po informacijah, ki smo jih dobili, nudi toliko praktičnih novosti.

Zastopane so seveda vse vrste obrti in iz-

raznih držav. Največji del zavzemata tehnika in industrija: poljedelski stroji, obrtniški stroji, živilski stroji, osebni in tovorni avtomobili, motorna kolesa, pisarniški stroji, gradbeni stroji. Da ima moda odlično mesto na velesejmu, je seveda razumljivo, ko hočemo biti vsi lepi in moderni in moda se najbolj spreminja. Vzporedno z modo nam kažejo tudi novo pohištvo, opremo stanovanja in podobno. Ni nam mogoče vsega naštet, gotovo pa bo vsak dobil obilico tega, kar ga zanima. Posebno zanimiva bo tudi razstava „Tehnika v gospodinjstvu“. Posebne novosti bo Dunajski velesejem pokazal tudi na polju novodobnih strojev.

Na železnicah in avtobusih je znižana vozna za 25 odstotkov. Sejmske izkaznice dobite pri Deželnihi trgovskih zbornicah in prodajalnicah, ki so označene z lepaki.

Odkod imena koroških rek?

V rokah imam časopis „Carinthia“, ki je izhajal že pred več kot sto leti v Celovcu. V letniku 1831. št. 16 piše annymus S. pod naslovom „Etimologija koroških rek“ prav interesantne podatke, ki bodo zanimali tudi ostale čitatelje, zato jih v izvlečku podajam:

V začetku piše dobesedno: „Samo na podlagi slovanskih jezikov se dajo razumeti reke Carinthiae. Nobeno čudo! Ne samo, da je bila vsa Koroška pred okrog tisoč leti povsem slovanska, marveč v najstarejših zgodovinskih časih tudi Bavarska in Švabska na desnem bregu Donave in to pod imenom Vindelicia, Vinidae, Lici, Vendi (Slovani) na Lehu, še več, celo velik del današnje Švice tja do Vindonissa pri Habs-

burgu. S tem je bila ne samo Sava, ampak tudi

1. Drava nekoč samo po slovanskih prebivalcih pita reka, istotako na Tirolskem. Tudi na Štajerskem, kjer leže na levem Dravinem bregu Slovenske gorice, desni breg pa je itak naseljen samo po Sloven-

cih. Drava pomeni deročo reko. Kakor se Bistrice, hitre in jasne potoke, po bister, hiter, svetel, oster, in Krke povsod tam najde, kjer so naseljeni Slovani, tako tudi reke in potoke, ki se raznočno imenujejo po dreti, kmalu Drava, drugi zopet Drilo, mejna reka med staro Ilirijo in Albanijo, sedaj Drina, katerih je tam več, ena črna, druga bela itd., pozneje zopet Dretuła pri Blaš-

ki, rezidenci grško — slovanskega škofa v Karlovcu, nato zopet Dretirja, potok med Krašnjo in Moravčami. Tako obrazen je slovenski jezik!

2. Krke — po slovanskem svetu jih poznamo tri: v Dalmaciji, na Dolenjskem in Koroškem. Prvi dve sta znani tudi pod imenom Corcoras in Titius. Titius od tok, teči, kakor Tisa v Panoniji, tudi slovanski deželci, od tišje, vsaj takšno jo najde podpisani med Slankamnom in Titlom 1820 leta. Gurk, Krka, pomeni močvirnato stagnirano vod od kerk, okrak, zato Krakovo, kraj v močvirju, kakor Krakovo na Poljskem ali ljubljansko predmestje enakega imena. Kerk, latinsko izgovorjeno Curicta; tako imenujejo Slovani tudi otok Vegla, grško Eiaa, dobesedno iz kerk, močvirje, barje, grško elos, he'os, elios, barjast, sorodno iz slovanskega je'je, jil, jilovca, glina, na podlagi tega so rabili to besedo tudi Grki i.ys. Tudi beseda Grk je spakedrana in prestavljena iz Kerk.

Lord Gilford in princ de Ligne sta smatrala znanje slovanskih jezikov za neobhodno potrebno pri osnovnem studiju grščine in latinščine, torej tistega slovanskega jezika, najstarejšega na tem božjem svetu in prvega za razumevanje drugih.

3. Zilja (Gail) — sila, silni tok.

4. Glan — Glina.

5. Lavant — prvotno najbrže Lava, izliv lave v Dravo, staroslovansko, po na severu obstoječi besedi lava, brv.

6. Möll, iz mel, istočasno v staroslovenskem in ruskem dialektu, peččina; breg se me'e, breg se izpodjeda.

7. Lieser iz lizati, potok Lizar; potok pomeni namreč pri nekaterih Slovanih, n. pr. Hrvatih, večjo vodo kot reka, nasprotno pri drugih zopet male potoke.

Mislím, da ne bo odveč, ako podam našim čitateljem še izvleček iz št. 11 istega letnika pod naslovom:

„Odkod ime Donava“, izza najstarejših časov tudi Ister imenovan, kakor tudi polotok Istra ni bil nikdar drugače imenovan.

Vse Donavsko porečje je pripadalo nekoč področju slovanskega jezika. Od Južnega do Severnega morja, katerega je že Plinius imenoval skoro povsem rusko, mare morosa (morje mraza). Da so bili Slovani res naseljeni globoko v današnji Nemčiji, nam povedo imena Vindelicia, kjer je takrat stalo mesto Augusta Vindelicorum, današnji Augsburg. Reka Lech ima svoje ime po Lycus, Luk, kar pomeni hud, radi poplav uničujoča reka, kakor se v stari slovenščini končuje očenaš: Izbavi nas od lukaviga!

Ta rečni kralj Evrope je imel pri Slovanih kar tri imena: od Inna do Cetius — gore pri Vindoboni, Vindovina, zopet po Slovanih osnovano, per eminentiam, reka, zato prebivalci Noriki, od narečje, na reci, reki. Dunej in naprej Ister, oboje iz Slovanskega, Don, Dunej, Dunaj, Dunava, Donava, Tanaia, Tiniz, Tuinza, Donec, Dunavic vse iz tina, tinje, kar pomeni v stari slovenščini glina, ilovica, zato tudi tunina (riba), ker ljubi ilovico (lat. thynnus limosus).

Iz Podonavja, po Donavi, je napravil Latinec Panonia, kar se zopet brez poznanja stare slovenščine ne da pojasniti kar tako. Pri Zemunu so rečni otoki vedno pogostejši, zato se je imenovala tam Donava Ister,

VABILO

Mešani pevski zbor na Radišah priredi v nedeljo, dne 9. marca 1958 ob pol 3. uri popoldne

PEVSKI KONCERT

v dvorani gostilne Sercer v Smihelu.

Na sporedu so izbrane slovenske narodne in umetne pesmi. Vse ljubitelje slovenske pesmi vabimo k obilni udeležbi.

kar pomeni bogato na otokih, iz severno-slovanskega otok, v novoukrajinskem jeziku tudi osredok, gomila, v hrvaškem jeziku medjimorje, sredorečje.“

Nato pojasnjuje pisatelj tega nad vse zanimivega članka krajevna imena v Istri in pride do povsem naravnega zaključka, da so tam že od nekdanj prebivalci Slovani in vsa obmorska mesta zgradili tudi Slovani.

Na koncu tega prav danes zanimivega razpravljanja piše dosledno:

„Ali nima Lord Gilford res prav, če pridiguje učenjakom, da ne morejo brez znanja slovanskih jezikov razložiti tudi grške in latinske besede? Kakšni veliki izgledi za študij slovanskih jezikov med vsemi olikanimi narodi!“

Tako so pisali nemški znanstveniki pred sto leti! — In danes?

Pestro in zanimivo

Koristen izum

V Ameriki so izdelali posebno zaščitna očala za trudne vozače avtomobilov. Če zadremajo, jih že po nekaj sekundah prebudi električen zvonec, ki je v zvezi z naočniki.

Čaj mu tekne

Med pivci čaja je nekaj rekorder Avstralec Jakob Heemskeerk v Melbournu, ki ga dnevno popije 90 skodelic.

Predpisana velikost

V Londonu deluje posredovalnica za možitve, ki preskrbuje zakonskega druga samo ženskam, katere so najmanj 190 cm visoke.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 10. 3.: 14.00—14.45 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Za ženo in družino. — 18.40—18.55 Vaški glas ima svoj glas: Pliberk. — TOREK, 11. 3.: 14.00—14.30 Poročila, objave. — Rdeče, rumeno, zeleno. — SREDA, 12. 3.: 14.00—14.45 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — CETREK, 13. 3.: 14.00—14.30 Poročila, objave. — Domači pevci. — PETEK, 14. 3.: 14.00—14.45 Poročila, objave. — Zabavna glasba. — Rast in življenje slovenske književne besede. (12.) — SOBOTA, 15. 3.: 09.00—10.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — 18.15—18.45 Podjuna poje: (St. Peter, St. Vid, Pliberk) — NEDELJA, 16. 3.: 07.30—07.35 Duhovni nagovor. — 07.35—08.00 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

URADNA OBJAVA

SEJEM ZA SVETLO GOVEDO

Prvi pomladanski sejem, ki ga prireja Zveza rejcev svetlega goveda za Koroško in Štajersko v št. Vidu ob Glini v lopi živinorejcev, bo v petek, dne 14. marca t. l. ob pol 10. uri dopoldne. Ocenitev v vrednostne skupine bo dan prej od 13. ure naprej.

Prignali bodo približno 50 bikov in 50 bregjih krav in telic. Vse živali so preiskane ter ne bole-hajo na tuberkulozi in bacilu Bang. Pri nakupu krav kot nadomestilo pri izločenih reagentih, lahko dobite nakupno podporo.

FINANCA DIREKCIJA SPOROČA

S 28. februarjem so razpustili obstoječo carinsko postajo v Področčici. S 1. marcem pa so vpeljali dve novi carinski postaji, in sicer v Beljaku in v Borovljah.

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBSCINE dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Klagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

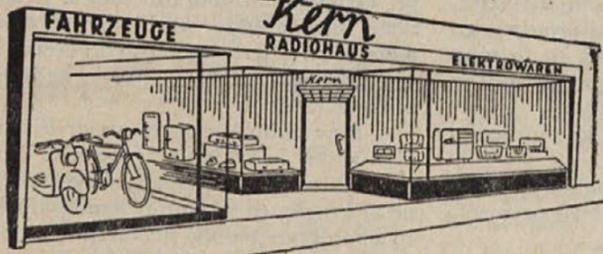
Radio aparati
Šivalni stroji
kolesa

V VELIKI IZBIRI

Radiohaus

KERN

Celovec-Klagenfurt, Burggasse
Ugodno plačilo na obroke

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 S (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

OPTIKER SEKERKA

KLAGENFURT, 10.-OKTOBER-STR.

Dobavlja tudi na bolniško blagajno. Optičnega mojstra pripravljamo vsem našim čitateljem.

ODPRTO MESTO

Župni urad Hodiša išče cerkvenika in organista. Interesenti za obojno službo v eni osebi naj se javijo do 23. marca na naslov: Pfarramt Keutschach, Kärnten.

Strokovna trgovina za dežna oblačila: Ballon, Popeline in Loden-plašči kakor Anorake. Prejemamo tudi popravila gumijastih oblačil.

Tarmann

Klagenfurt, Völkermarkter Strasse 16.

Kovčke, torbe, aktovke,

nahrtnike pri tvrdki

Mühlbacher

KLAGENFURT, Rainerhof

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 3.900
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW-MÖBEL-VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architektent!